

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός.

Συνδρομὴ ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἑτησίαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

10 Νοεμβρίου 1885

ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ ΚΛΕΦΤΑΙΣ

κατὰ τὰ δημώδη βουλγαρικὰ ἄσματα

Οἱ Βούλγαροι, ὡς οἱ ὁμόφυλοι αὐτοῖς Σέρβοι, ἔχουσι ἀφθονίαν δημοτικῶν ἄσματων, πιστώως ἀπεικονιζόντων τὰ ἥθη καὶ τὰς δοξασίας αὐτῶν καὶ τὰ ἰδιόζοντα εἰς τὸν ἐθνικὸν χαρακτῆρά των αἰσθημάτων. Πλὴν τοῦ ἄσματος τοῦ Ὀρφέως, τοῦ ἐκ πολλῶν μυριάδων στίχων ἀποτελουμένου βουλγαρικῶ ἔπους, οὐ τρανώως κτεθεῖχθη ἐπ' ἐσχάτων ἡ νοθεία, πλουσία εἶναι ποιητικὴ συγκομιδὴ, ἣν ἀπὸ τοῦ στόματος Βουλγάρων χωρικῶν συνεκόμισαν καὶ ἄλλοι ἐρευνηταί, μάλιστα δὲ ὁ Βεσονώφ, οἱ ἀδελφοὶ Μιλαδίνωφ καὶ ὁ γάλλος Αὐγουστος Δοζῶν.

Τὰ περιεργότατα τῶν ἄσματων τούτων εἶναι τὰ περὶ τῶν *Χαιδούτων*, ἧτοι τῶν Βουλγάρων *Κλεφτῶν*. Οὐχὶ βεβαίως διὰ τὴν ποιητικὴν ἀξίαν αὐτῶν, διότι παντελῶς σχεδὸν στερεοῦνται τοῦ ἀρρήτου ἐκείνου γοήτρου, ὅπερ ἀποπνέει ἡ δημώδης ποίησις παντὸς ἔθνους, καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ὀρεσιβίων ληστῶν τοῦ Ταύρου, τῶν ἀγρίων Κούρδων. Ἄλλ' ἂν καὶ δὲν ἔχουσι τὴν δύναμιν, τὴν γοργότητα καὶ τὴν δραματικὴν κατασκευὴν τῶν ἐλληνικῶν κλεφτικῶν ἄσματων, ἢ τὴν ἐπικὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν σερβικῶν, ὅμως τὰ βουλγαρικὰ ἄσματα ἀπὸ ἄλλης ἐπόψεως ἐξεταζόμενα εἰσὶν ἄξια πολλῆς προσοχῆς. Ὁ μὲν ἀναζητῶν ἐν τοῖς δημοτικῶς ἄσματι τὴν ἀφελῆ καὶ ἄδολον ποιητικὴν ἐμπνευσιν τοῦ λαοῦ περιφρονεῖ, ὡς εἰκόσ, τὰ χυδαῖα καὶ ἀχάριτα ἐκεῖνα κατασκευάσματα βρβάρου μούσης· ἀλλ' ὁ ἐθνογράφος ἀνευρίσκει ἐν αὐτοῖς πολὺ τιμα αὐτοῦ βοηθήματα· διότι ἀποκαλύπτοντα ἐν εἰδεχθεῖ γυμνότητι τὰ αἰσθημάτων τοῦ βουλγαρικῶ λαοῦ, καὶ ἀφηγούμενα μετ' ἀκριβείας χρονογράφου τὰ κατορθώματα βουλγάρων ἡρώων, παρέχουσι εἰκόνα ἀψευδῆ τοῦ καθόλου χαρακτῆρος τοῦ ἔθνους, ὅπερ ἡ φροδῆ τῶν περιστάσεων ἀνέδειξε πρωταγωνιστῶν ἐν τῇ χερσονήσῳ τοῦ Αἴμου.

Ὁ *Χαιδούτ*, ὁ ἦρωσ ὃν τιμᾶ καὶ ὑμνεῖ ὁ βουλ-

γαρικὸς λαός, εἶναι ὁ ἐντελέστατος τύπος Βουλγάρου. Συνενῶν ἐν ἑαυτῷ πάσας τὰς ἀρετὰς καὶ πάντα τὰ ἐλαττώματα τοῦ ἔθνους του, προβάλλεται ὡς λαμπρὸν ὑπόδειγμα πρὸς μίμησιν εἰς τοὺς νέους Βουλγάρους, οἵτινες μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀκροῶνται ψαλλόμενα τὰ ἐκθειάζοντα τὰς πράξεις αὐτοῦ *πρέσνι* ἢ ὡς τὰ ἀποκαλοῦσιν οἱ συλλογεῖς *ναρόδνι βολγάρσκι πρέσνι*, τὰ ἐθνικὰ βουλγαρικὰ ἄσματα.

Ῥώσος τις συγγραφεὺς, ὁ Πυπίν, ἐν τῇ *Ἱστορίᾳ τῶν σλαβικῶν γραμμάτων*, πειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ τὴν ὁμοιότητα τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Σέρβων *Χαιδούκων*. Εἰ καὶ ἐν ἐκατέρῃ χώρῃ, λέγει, αὐτοτελῶς καὶ ἀσχετῶς πρὸς ἀλληλῆ ἐποιήθησαν τὰ περὶ τῶν *Χαιδούκων* ἄσματα, ὅμως κατ' οὐσίαν εἶναι ὅμοια. Καὶ ἐν Βουλγαρίᾳ, ὡς καὶ ἐν Σερβίᾳ, αἱ καταπιέσεις τῶν Τούρκων δυναστῶν μεταβάλλουσιν εἰς *Χαιδούκον* τὸν εἰρηνικὸν ἀγρότην.

Ἄλλὰ μόνον ὁ ἐξ ἀκράτου φιλοβουλγαρισμοῦ τυφλούμενος ἀδυνατεῖ νὰ διακρίνῃ τὴν μεγάλην διαφορὰν τῶν Σέρβων *Χαιδούκων* ἀπὸ τῶν Βουλγάρων *Χαιδούτων*. Τὴν διαφορὰν ταύτην ἄριστα καταδεικνύει ἐμβριθῆς παρατηρητῆς, ὁ ἐκδότης σερβικῶν καὶ βουλγαρικῶν δημοτικῶν ἄσματων κ. Αὐγουστος Δοζῶν. Ἐν Ἑλλάδι ὁ Κλέφτης, λέγει, καὶ ἐν Σερβίᾳ ὁ *Ουσκῶκ* καὶ ὁ *Χαιδούκ* παρέτεινον μετ' ἀνδρείας δεινῶς κινδυνεύοντες τὴν ἀντίστασιν κατὰ τοῦ ξένου δεσπότη. Ἄλλ' ὁ Βούλγαρος *Χαιδούτ*, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν ἀφηγούμενων τὰ κατορθώματά των δημοτικῶν ἄσματων, εἶναι πρόστυχος καὶ ἄγριος φονεὺς, ἀνανδρος ληστής, πρὸς ὃν συγκρινόμενος ὁ *Μπαλκάρ τσελεπῆς*, ὁ Τούρκος ληστής τοῦ Αἴμου, κατὰ τὴν παρατήρησιν Ἀγγλο τινὸς συγγραφέως, φαίνεται ἥρωσ ἵπποτικώτατος. Ὁ *Χαιδούτ* ἐνεδρεῖ ἐν ταῖς δημοσίαις ὁδοῖς, ὅπως ἀρπάσῃ τὰς χρηματοπομπίας τῶν Τούρκων, χωρὶς βεβαίως νὰ ἠρμᾶται εἰς τοῦτο ἐξ αἰσθημάτων φιλοπατρίας· μόνον καὶ κύριον σκοπὸν ἔχει τὸ λάφυρον, οὐδαμοῦ δὲ τῶν ἄσμάτων ὑποδηλοῦται καὶ πόρρωθεν μῖσος πρὸς τοὺς Τούρκους. Ἡ διαφορὰ τοῦ φρονήματος εἶναι προδηλοτάτη ἐν τῇ βουλγαρικῇ μιμῆσει συντόμου καὶ καλοῦ

σερβικού ἔθους, μετατραπέντος ἐν τῷ βουλγαρικῷ εἰς ἀφήγησιν ληστρικῶν βιαιοπραγιῶν. Ὁ ἀνδρείος Μάρκος γεωργεῖ τοὺς ἀγρούς του, πρὸς ἐνδείξιν καταφρονήσεως τῶν Γενιτσάρων, ἀλλ' ὁ Βούλγαρος Τατουντζος, ἀφ' οὗ ὑπέικων εἰς τὰς προτροπὰς τῆς μητρὸς γίνεται καὶ οὗτος γεωργός, ἐνεδρεῖται εἰτα ἐν τῷ ἀγρῷ, ὅπως ἀπογυμνώσῃ τοὺς ὁδοιπόρους. Ὁ Χαϊδοῦτ ἐναβρύνεται διὰ τοὺς φόνους, οὓς διέπραξεν, ἐγκαυχώμενος ὅτι «ἐκάμε χήραις κ' ὄρφανὰ», ἐν ᾧ ὁ Ἕλληνας κλέφτης καυχᾶται, ὅτι

Ἐκάμε Τούρκαις ὄρφαναῖς, ἔκαμε Τούρκαις χήραις.

«Ἄλλ' ὅποια ἡ διαφορὰ τῶν βουλγαρικῶν κινήσεων, ἀπὸ τῶν ὑπερηφάνων τούτων λόγων τοῦ Ἑλλήνου·

Ἐγὼ βραγίς δὲν γένομαι, Τούρκους δὲν προσκυνῶ!
ἢ ἀπὸ τῶν γενναίων λόγων τοῦ ἀδαμάστου κλέφτου Στεργίου.

«Ὅσοι χιονίζουν τὰ βουνὰ Τούρκους δὲν προσκυνῶμε, ἔς τὰς χώρας σκλάβοι κατοικοῦν, ἔς τοὺς κήπους μὲ τοὺς [Τούρκους].
Χώρας λαγκάδια κ' ἐρημιαῖς ἔχουν τὰ παλληκάρια, Παρὰ μὲ Τούρκους, μὲ θεριὰ καλλίτερα νὰ ζοῦμε!

«Εἶναι ἀναντίρρητον, ὅτι ὅπως εὐδοκίμησῶσι τοιαῦτα αἰσθήματα, ἀπαιτεῖται νὰ ὑποβοηθῆ καὶ ἡ φύσις τῆς χώρας. Οἱ γενναῖοι ἄνδρες καταφεύγουσιν εἰς μεθορίους χώρας, ἢ εἰς δύσβατα ὄρη καὶ ἐκεῖθεν ὀρυζόμενοι ἐπιπίπτουσι κατὰ τῶν πεδιάδων ὅπου οἱ σκλάβοι προσκυνοῦν τοὺς Τούρκους, ὡς λέγει τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος. Ἄλλ' ὁ Αἶμος καὶ ἡ Ροδόπη οὐδαμῶς ὑπολείπονται κατὰ τοῦτο τῆς Πίνδου καὶ τοῦ Ὀλύμπου, καὶ ἦσαν ἐπίσης πρόσφοροι εἰς τοιοῦτους ἀγῶνας· ἂν δ' ὁ διατρέχων τὸ εὐάλωτον Σούλι θαυμάζει τὸ ἥρωϊκὸν θάρρος τῶν εὐαρίθμων προμάχων αὐτοῦ, οἱ ἵπποισι ἐπὶ μακρὸν κατώρθωσαν νὰ καταπολεμήσωσι τὸν Ἄλῃ πασᾶν, πάντες ἐπίσης θαυμάζουσι, πῶς ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἅτινα ἐποιήθησαν ἐν ταῖς κορυφαῖς τοῦ Γηραίου ὄρους, τῆς Ρίλιας καὶ τοῦ Περίν, δὲν ἀκούεται οὐδὲ ἀσθενεστάτη διαμαρτυρία κατὰ τῆς τουρκικῆς δεσποτείας. Μήπως αἰτία τούτου εἶναι, ὅτι οἱ Βούλγαροι, οἱ ἵπποισι ἐπὶ μακροῦς αἰῶνας ἐπιμόνας ἀντέστησαν εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἠσθάνοντο ὅτι πλείονα εἶχαν συγγένειαν καὶ ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἐκ τῶν τουρκομανικῶν στεππῶν ἐπίσης καταγομένην φυλὴν τῶν Τούρκων;»

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Δοζών. Ἴδωμεν δὲ νῦν πῶς αὐτοὶ οἱ Βούλγαροι περιγράφουσιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν αὐτῶν τὴν βίον καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν Χαϊδοῦτων.

Οἱ Χαϊδοῦται δὲν προσβάλλουσι ὅσους προτίθενται νὰ ληστεύσωσι μόνον ὅταν ἦναι ἐξησραλισμένη ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐπιθέσεως, ἀλλ' ἀποτολμῶσι καὶ ὀλίγοι νὰ ἐπιπίπτωσι κατὰ πολυαριθμῶν ἐχθρῶν. Πρὸς τοῦτο ὁμῶς χρειάζεται ἰδιαί-

τέρα τις στρατηγικὴ τέχνη. Τὸ ἐπόμενον δημοτικὸν ἔθνος διηγεῖται τοιοῦτο ἥρωϊκὸν κατόρθωμα ἐνὸς παλληκαριοῦ τοῦ καπετάνιου Λάλτσου.

Ἡ μωρὰ Τούρκισσα.

(Dozon ἀρ. 20).

Ὁ Λάλτσος τοὺς συντρόφους του μαζεύει καὶ τοὺς λέει.

— «Συντρόφοι μου περήφανοι, καὶ πρῶτα παλληκάρια, κρυφὸ μαντάτο μοῦ στείλαν, κρυφὴ παραγγελία, πῶς ἡ Κερίμα θὰ διαβῆ, ἢ ἄσπρη Τουρκοπούλα, μὲ πεντακόσιους Γκέγκηδες, μὲ χίλιους Ἀρπακῆδες.

Ποῖός εἰνε ἄξιος καὶ καλός, ποῖός εἰνε παλληκάρη νὰ τὴν γέλασῃ τεχνικὰ τὴν ὁμομορφὴν Κερίμα, πῶς εἰνε τὰ γρόσσα τὰ πολλά, καὶ τὰ χρυσὰ γιορντάνια; νὰ τῆς φιλήσῃ τὸ λαμῶ, νὰ πᾶρῃ τὰ γιορντάνια:»

«Ὅλοι τοὺς ἐφοβήθησαν, κανεὶς δὲν ἀποκρίθη, μὴν ὁ λεβέντης Δημητᾶρ, ἐκεῖνος δὲ φοβήθη.

— «Ἰὰ κάτσε χάρμου, Δημητᾶρ, ἔς τὸ νοῦ σου μὴν τὸ θᾶνης, τ' εἶν' ἡ Κερίμα ἔξυπνη, καὶ δὲν θὰ τὴν γέλασῃ, καὶ θὰ σὲ κάμῃ νὰ χαθῆς, κρίμα ἔς τὴν λεβεντιά σου!»

Ὁ Δημητᾶρ δὲ μίλησεν, δὲν ἄνοιξε τὸ στόμα.

Ἐνύνηται καὶ στολιζέται καὶ πᾶσι νᾶν τὴν εὐρη.

Ἀπὸ μακρὰ τὴ χαιρετᾷ κ' ἀπὸ κοντὰ τῆς λέει.

— «Κερίμα μου περήφανη, ὁμομορφὴ Τουρκοπούλα, ἐγὼ γιὰ σένα χάνομαι, τὸ νοῦ μου τὸν ἐπῆρες·

γιὰ διῶκε τοὺς ἀνθρώπους σου, γιὰ νὰ σοῦ εἰπῶ οὐδὲ λόγια.»

Κ' ἐκεῖνη ἐγελάσθη, διώχνει τοὺς Ἀρβανίτας, καὶ ἄρσεν τὸ Δημητᾶρ νὰ μῆν' ἔς τὸν ἄρπαξῆ τῆς.

— «Κερίμα μου, ἀγάπη μου, γιὰ σῆμα τὸ κεφάλι, νὰ σὲ φιλήσω ἔς τὸ λαμῶ καὶ ἔς τὰ χρυσὰ γιορντάνια.»

Κ' ἐκεῖνη ἡ ἀσυλλόγιστη σηκῶνε τὸ κεφάλι,

κ' ὁ Δημητᾶρ τῆς τὸ κοψὲ καὶ παίρνει τὰ γιορντάνια, παίρνει τὰ βούχα τὰ χρυσὰ καὶ πᾶσι ἔς τὸν καπετάνιο, καὶ τοῦ ἔφη: ἔς τὰ πόδια τοῦ τῆς Τούρκας τὸ κεφάλι.

Τὰ παλληκάρια κύτταζαν, κ' ὁ νοῦς τῶν δὲν τὸ χῶρει, πῶς γέλασεν ὁ Δημητᾶ τὴν ἄσπρη Τουρκοπούλα.

Ὁ ἀποκεφαλίζων τὴν Τούρκισσαν, διὰ ν' ἀρπάσῃ τὰ χρυσὰ περιδέρια αὐτῆς, δὲν εἶναι ἡπιώτερος πρὸς τὰς ὁμοφύλους καὶ γνωρίμους γυναῖκας. Ὁ ὑπηρέτης, γενόμενος Χαϊδοῦτ, σπεύδει ν' ἀποπλύνῃ δι' αἵματος τὰς πρὸς αὐτὸν ὕβρεις τῆς ἀγερωχου δεσποίνης. Οὐδὲ μαλάσσεται ἡ καρδιά τον ἐκ πλουσιῶν λύτρων, ἀφ' οὗ ἄλλως δὲν ἐννοεῖ νὰ μιμηθῆ τὸ παράδειγμα τῶν λητῶν ἄλλων ἐθνῶν, οὔτινες δὲν λαμβάνουσι τὰ λύτρα, ὅταν δὲν δύνανται νὰ ἀποδώσωσι τὸν αἰχμάλωτον. Ὁ Βούλγαρος Χαϊδοῦτ καὶ τὰ λύτρα κρατεῖ καὶ τὸν αἰχμάλωτον φονεύει. Οὕτω πράττει ὁ Στογιάν, ὁ κατ' ἐξοχὴν ἥρωϊς τὸν βουλγαρικῶν ἔθνεσιν.

Ὁ Στογιάν καὶ ἡ Νεδέλια.

(Dozon ἀρ. 21.)

Ἀφόντας στάθη τὸ χωρὶ κλέφταις δὲν τὸ πατήσαν· καὶ τῶρα ἐβαλαν βουλὴ νὰ μπουῦν νὰ τὸ πατήσουν.

Ἐ τὴ μέση στένουν φλάμπουρο καὶ τὸ χορὸ ἀρχίζου, καὶ γύριζαν καὶ κύτταζαν κάθε χωριατοπούλα, νὰ ἴδου τὴν κόρη τοῦ παπᾶ τὴν ὁμομορφὴν Νεδέλια.

Κανένας δὲν τὴ γνῶρισε, κανένας δὲν τὴν ἔβλεπε, μὴν ὁ Στογιάν τὴ γνῶρισε τὸ ἄξιο παλληκάρη.

Τὴν ἄρπαξε, τὴν ἔσυρε φηλὰ ἔς τὰ κορφοβούνια, ποὺ εἶχαν οἱ κλέφταις μάζωξί, ποὺ χαν κρυφὸ λημέρι, ποὺ εἶχαν ἄρνιὰ καὶ ψένανε, κριάρια σουβλιζμένα, ὅπου εἶχαν καὶ γλυκὸ κρασί ἀπὸ τὸ μοναστήρι, ὅπου εἶχαν καὶ τὴ Νεδελιώ νὰ τοὺς κερνᾷ νὰ πίνουν.

«Ὅλους κερνάει τὸ κρασί ξέχειλο τὸ ποτήρι, καὶ τὸ ποτήρι τοῦ Στογιάν δὲν τοῦ τάπογομίζει· μὴν ἂν τὰ δάκρυα τὰ πολλά γεμίζει τὸ ποτήρι.

Γυρίζει τότε ὁ Στογιάν καὶ λέει τῆς Νεδέλιας.

— «Πῆς μου, θυμᾶσαι, Νεδελιώ, ποὺ ἤμουν ψυχογῆς σας, ὅπου ἄρρωστήσα βαρεζί, βαρεζιὰ γιὰ νὰ πεθᾶνω·

λίγο νερὸ σοῦ ζήτησα καὶ σὺ δὲν καταδέχτης, μὴν μοῦ ὄωκες γαλάκτισμα ἀπὸ τὸ ζύμωμά σου,

λίγο ψωμί σοῦ ζήτησα καὶ σὺ ἴσῃ νὰ μὴν εἶχες, ἂν τὸ καρβέλι ἔξυσε καὶ μοῦ ὄωκες λειγάκι;

Νὰ κόψω τὸ κεφάλι σου, τὸν ἄσπρο τὸν λαμῶ σου.

ἴσῃ τὸ ἀρνὶ τοῦ τοῦ Ἀἰ Γεωργίου, ἴσῃ κόττα τοῦ

[Γεννάρη;»

Καὶ λέει ἡ κόρη τοῦ παπᾶ, ἡ ὁμομορφὴ Νεδέλια.

— «Ἄν ἔφταξα, ἀδεροῦλη μου, καὶ σὺ συμπάθησέ με.»

Καὶ ὁ Στογιάν ἴσῃ τᾶκουσε βαρεζιὰ τοῦ κακουάνη, καὶ τὸ σπαθὶ τοῦ τράθηξε, τῆς κόβει τὸ κεφάλι.

Κ' ἐκεῖ ὅπου τῆς τὸ κοψὲ ἐφώνησε ἡ Νεδέλια· ψιλὴν φωνίσταν ἔσυρε, ὄσῃ κ' ἂν ἤμποροῦσε.

Ἄκουε τὰ δάση καὶ θρηνοῦν, κ' οἱ κᾶμποι ἀναστενάζου.

Καὶ νὰ σοὺ καὶ καταφθᾶσεν ἡ ἔξαγορὰ τῆς κόρης.

Ἐσφόρτωσε τὴν ἔξαγορὰ, φορτώνει τὸ κεφάλι,

καὶ στέλνει ἔς τὸν πατέρα τῆς τῆς κόρης τὸ κεφάλι.

Ἄλλ' οὐδὲ πρὸς τὴν ἰδίαν σύζυγον φέρεται φιλικνωρότερον ὁ Χαϊδοῦτ. Πολλὰ ἔθνεσιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ περιγράφουσι τὴν τρυφεράν τῶν συζύγων ἀγάπην, ἀφηγοῦνται περιπαθῶς τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀποδημούντος ἢ αἰχμαλώτου ἀνδρός, τὴν συγκινητικὴν ἀναγνώρισιν, ἢ τὴν ἄρπαγὴν τῆς συζύγου ὑπ' αὐτοῦ καθ' ἣν ὥραν

μὲ κάποιον ἄλλον τὴν ἔβλογουν, μ' ἄλλον τὴν στεφανώνουν

Ὁ σύζυγος ἀρπάζει τὴν καλὴν του, μετ' ἀγαλλιάσεως ἐπαναβλέπουσαν αὐτόν, καὶ ταχύς ὡς ὁ ἄνεμος τὸν φέρει μετ' ἐκείνης ὁ ἵππος τοῦ μακρᾶν τῶν διωκόντων. Πάντη διάφορος εἶναι ἡ λύσις τῶν τοιοῦτων δραμάτων ἐν τῇ βουλγαρικῇ ποιήσει. Οὕτως ὁ Κόγιος θέλων νὰ γίνῃ ληστής διὰ νὰ συναῖξῃ λάφυρα ἢ νὰ σκοτωθῆ, λέγει πρὸς τὴν σύζυγόν του Στάναν νὰ τὸν ἀναμένῃ ἐπὶ ἐννέα ἔτη.

Ἄν δὲν ἔλθῃ ἔως τότε, εἶναι ἐλευθερία νὰ νυμφευθῆ ἄλλον. Παρῆλθον ἐννέα ἔτη καὶ εἰς μὴν ὁ Κόγιος δὲν ἐπανήρχετο. Πολλοὶ γαμβροὶ ἐζήτησαν τὴν Στάναν, ἀλλ' ἐκεῖνη δὲν ἤθελε νὰ νυμφευθῆ, φοβουμένη τὸν πρῶτον ἄνδρα, ἂν καὶ παρῆλθον ἢ ὑπ' αὐτοῦ ταχθεῖσα προθεσμία.

Ἄλλ' ὁ πρεσβύτερος ἀδελφός τῆς τὴν ἀναγκάζει νὰ νυμφευθῆ. Ὅμως μίκαν νύκτα κρούει τὴν θύραν ὁ πρῶτος σύζυγος· ἡ Στάναν ἦτο μόνη ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἀνοίγει προθύμως τὴν θύραν καὶ εἰσέρχεται ὁ Κόγιος μὲ τὰ παλληκάρια του.

— «Στάναν καλὴ, Στάναν ἀκριθὴ, θέλεις νὰ μᾶς φιλήσῃς, νὰ μᾶς κερνᾷς γλυκὸ κρασί, νὰ φέγγῃς μὲ λαμπάδα;»

Κ' ἡ Στάναν ἀποκρίθηκε τοῦ Κόγιου καὶ τοῦ λέγει,

— «Κόγιος καλὴ, Κόγιος ἀκριθὴ, ἐγὼ νὰ σᾶς φιλήσω, νὰ σᾶς κερνᾷς γλυκὸ κρασί, νὰ φέγγω μὲ λαμπάδα.»

Κ' αὐτὸς τὴ Στάναν ἔβλεπε, τὴν ἄλειψε μὲ πίσσα, καὶ ὑστερὰ τὴν ἄναψε, νὰ φέγγῃ ἴσῃ λαμπάδα.

Τρεῖς ἡμέρας τρώγαν κ' ἔπιναν, τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας κ' ἡ Στάναν τὸ τραπέζι τοὺς φώτιζε ἴσῃ λαμπάδα.

(Dozon ἀρ. 35).

Ἄν δὲν ὑπῆρχεν ὁ Νέρων, ὁ Βούλγαρος Στογιάν θὰ εἶχεν ἀμέριστον τὴν δόξαν τῆς φοβερᾶς ἐπινοίας τῶν ἀνθρωπίνων λαμπάδων. Ἡ τοιαύτη ἀποτρόπαιος κακουργία, ἥτις εἰς πάντα ἄνθρωπον ἐμποεῖ φρίκην, περιγράφεται ζηρῶς καὶ ἀπαθῶς ὑπὸ τοῦ ἔθνεσιν, διότι φόνος συζύγου οὐδὲν ἔχει τὸ ἀπαθὸν τῇ βουλγαρικῇ ἠθικῇ. Ἡ γυνὴ δὲν εἶναι ἡ σύντροφος τοῦ βίου, ἀλλὰ πρᾶγμα, ἐπιχουσα θέσιν ὑπόζυγιου, καὶ ὑπόζυγιου ἔργα ἐνίστε ποιούσα. Ἴδου ὡς ἐν παραδειγματι πῶς μία σύζυγος ἀπαριθμεῖ τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνδρός τῆς ἐπιβαλλόμενα αὐτῇ καθημερινὰ ἔργα.

Ὅταν ἔξυπνήσῃ τὸ πρωὶ καὶ πᾶσι ἔς τὸ χωράφι δὲν παίρνει ἔς τὸ ταγάρι τοῦ ψωμί νὰ φᾶ τὸ γίωμα, μὴν παραγγέλλει ἔτοιμο μαγέρεμμα νὰ τοῦ ἔχω, νὰ παίρνῃ τὸ μαγέρεμμα καὶ νὰ τοῦ τὸ πηγαίνω.

Καὶ ὅταν τὸ μαγέρεμμα τοῦ πᾶσι ἔς τὸ χωράφι, ἔξεζούει ἕνα βόδι τοῦ καὶ ἔς τὸ ζυγὸ μὲ θᾶναι, μὲ τῆς βουκέντρα μὲ κεντᾶ, κ' ὄργωνω τὸ χωράφι.

Ἀπὸ τὸ γίωμα ὡς τὸ κινεῖ (1) μὲ ἔχει ἔς τὸ ζευγάρι καὶ ὑστερ' ἀπὸ τὸ κινεῖ τὶ μὲ στέλνει πίσω ἴσῃ, νὰ μαγρέψω τὸ φαί, ὅπου θὰ φᾶ τὸ βράδυ.

(Dozon ἀρ. 63).

Ἄν δὲ ἀναγκασθῆ νὰ κάμῃ ἐκλογὴν μεταξὺ τῆς γυναικὸς καὶ ἐνὸς τῶν κτηνῶν τοῦ σταύλου τοῦ, ὁ ἀνὴρ θὰ προτιμήσῃ τὸ κτήνος, ὡς ὁ Τοδῶρ τοῦ ἐπομένου δημοτικοῦ ἔθνεσιν.

Ὁ Τοδῶρ καὶ ὁ μαῦρός του.

(Dozon ἀρ. 55)

— «Μητέρα, ἐπιασε φωτιὰ ἔς τοῦ Σλίθου τοῦ παζάρι καὶ καίγονται νὰ μαγαζεῖ καὶ τοῦ Τοδῶρ τὸ σπίτι.»

Τὸ σπίτι τοῦ ἐκαίγονταν καὶ ὁ Τοδῶρ τὸ βλέπει.

Τὸ βλέπει, σφοδρᾶζεται, δὲν ἔξεραι τί νὰ κάμῃ· ἂν ἔμπε μέσα ἔς τὴ φωτιὰ ἴσῃ τί νὰ πρωτοβγάλλῃ;

νὰ βγάλλῃ τὴ γυναῖκά του μὲ τὰ μικρὰ παιδιὰ του; μὰ νὰ καὶ ὁ μαυρός του μὲ τὴ χρυσὴ τὴ σέλλα;

Κ' ἡ μάνα τοῦ τοῦ ἔλεγε, κρυφὰ τοῦ κοθεντιάζει·

— «Σύρε καὶ βγάλε τᾶλογο μὲ τὴ χρυσὴ τὴ σέλλα, γιὰτ' ἕνα τέτοιο ἄλογο δύσκολα θὰ ξαναῦρῃς,

μὰ ἂν καὶ ἡ γυναῖκά σου μὲ τὰ μικρὰ παιδιὰ σου, θὰ πάρῃς ὁμομορφότερη, κ' ἄλλα παιδιὰ θὰ κάμῃς.

Τὰ ἄλογα εἶν' ἀκριθὰ, πῶς ν' ἀγοράσῃς ἄλλο;»

Ἐχούθηκε μέσ' ἔς τὴ φωτιὰ καὶ βγάλε τᾶλογο τοῦ.

Ζῶσαν οἱ φλόγες τὰ παιδιὰ, ζῶσαν τὴ μαῦρη μάνα· κ' ἐκλαίγανε τὰ ἄμοιρα, κ' αὐτὴ τὰ παρηγόρα·

κ' ἔχυνε δάκρυα καυτερὰ μὴπως καὶ τὰ δροσίση.

Σίδερο θᾶνει ἔς τὴν καρδιά καὶ ὀλιθερὰ τοὺς λέει.

— «Καῖτε, φυλλοκάρδια μου, γανῆτε ἄσπρη στάχτη, κ' ἐγὼ ἡ δόλια μάνα σας καμῖνι ἀναμμένο,

γιὰ νὰ μὲ βλέπῃ ἡ μάμμη σας νὰ χαίρεται ἡ καρδιά τῆς.»

Ὅταν ὁ σύζυγος νομίση ὅτι ἡ γυνὴ του κατέστη ἄχρηστος τὴν ἀπορρίπτει ὡς σκεῦος περριτόν. Καὶ πρέπει νὰ ἦναι πολὺ εὐχαριστημένη ἂν ἀρκεσθῆ εἰς τὸ νὰ τὴν διώξῃ τῆς οἰκίας. Διότι ἔχει καὶ ἄλλους τρόπους ἀπαλλαγῆς πολ-

Ὅταν ὁ σύζυγος νομίση ὅτι ἡ γυνὴ του κατέστη ἄχρηστος τὴν ἀπορρίπτει ὡς σκεῦος περριτόν. Καὶ πρέπει νὰ ἦναι πολὺ εὐχαριστημένη ἂν ἀρκεσθῆ εἰς τὸ νὰ τὴν διώξῃ τῆς οἰκίας. Διότι ἔχει καὶ ἄλλους τρόπους ἀπαλλαγῆς πολ-

(1) Κινεῖ ἡ προσευχὴ τῶν Μουσουλμάνων, ἡ γενομένη δύο ὥρας πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, καὶ ἡ ὥρα τῆς ἡμέρας καθ' ἣν αὕτη γίνεται.

λῶ χείρονας. Οὕτως ἐν ἐτέρῳ δημοτικῷ ᾄσματι λέγει ὁ ἀνὴρ πρὸς τὴν στεῖραν γυναῖκα του. — «Γυναῖκα, νὰ σὲ σφάζω; Γυναῖκα, νὰ σὲ διώξω;»

Σκεφθεῖς ὅμως ὅτι φιλανθρωπότερον εἶναι νὰ τὴν σφάζῃ.

Ἐν τῷ μακελλάρῃ ἴπαι τοῦ φίλου του Νικόλα, καὶ ὁ Τοδῶρ τοῦ λέει: — «Κουμπάρε μου Νικόλα, ἔλα γιὰ νὰ μοῦ σφάξῃς μιὰ στρέφα ἀγελάδα.» Καὶ τοῦ Τοδῶρ τοῦ λέει ὁ φίλος του Νικόλας. — «Τράβα ἐμπρός, κουμπάρε, καὶ ἔρχομαι κατόπι.» Κάθεται κ' ἀκονίζει τὴν κοφτερὴ μαχαίρα, καὶ ὕστερα ἔπηγαίνει εἰς τοῦ Τοδῶρ τὸ σπίτι. Μὰ ὁ Τοδῶρ δὲ ἔβγαινε τὴν στρέφα ἀγελάδα, μόν' ἐβγαινε τὴν Τοδῶρκα, τὴν ἀκλήρη γυναῖκα. Τὴν σφάζει ὁ μακελλάρης, τῆς κόβει κεφάλι κτλ. (Dozon ἀριθ. 88).

Ἄφ' οὗ δὲ τοιοῦτος ἀπεικονίζεται ὁ συζυγικός βίος τῶν Βουλγάρων, φαίνεται εὐεξήγητον διατὶ ὁ Χαϊδοῦτ περαίνει συνήθως τὸν ληστρικὸν βίον του διὰ τοῦ γάμου. Ἄφ' οὗ δὲν θὰ φρονεῖ πλέον ὁδοιπόρους ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, θεωρεῖ ἴσως ἀπαραίτητον νὰ ἔχῃ κάποιον νὰ βασιανίζῃ πρὸς διασκέδασιν ἐν τῷ οἴκῳ του. Ἐγκαταλείπων δὲ τὸ φονικὸν ἐπάγγελμα του, ἀποχαιρετίζει μετ' ἀγάπης τοὺς τόπους ἐν οἷς διηγήτο, τὰ ὄρη καὶ τὰ δάση.

Ὁ ἀποχαιρετισμὸς τοῦ Λίμπεν.

(Dozon ἀριθ. 24.)

Ἄνεθ ὁ Λίμπεν ἔς τὰ θουνά, ἴψηλ ἔς τὰ καρροθούνη, κ' ἀρίνει γεγιά ἔς τὰ κρού νερά, κ' ἀρίνει γεγιά ἔς τὰ δάση, — «Ἔχετε γεγιά, κρού νερά, καὶ σῆς θουνά καὶ δάση, δάση μου καταπράσινα, δάση μου φουντωμένα! Πόσαις φοραῖς ἔς τὸν ἴσχιό σας ἔστησα τὸ λημέρι! Εἶχα λεβέντες διαλεχτούς, καὶ ἀτός μου παλληκῆρι. Πολλαῖς μαννάδες ἔκαμα, νὰ χύσουν μαῦρα δάκρυα, ἔκαμα χήραις κ' ὄρανα, κ' ἐρήμαξα τὴ χώρα. Γιὰ μένα κόσμος ἔκλαψε, κόσμος μὲ καταριέται. Ἔχετε γεγιά, ἴψηλ θουνά, κρού νερά καὶ δάση! κ' ἐγὼ θ' ἀφῆσω τὴν κλεψιά, ἔς τὸ σπίτι θὰ γυρίσω, νὰ μὲ παντρέψῃ ἡ μάνα μου καὶ νὰ μὲ στεφανώσῃ με τοῦ παπᾶ τοῦ Νικολῶφ τὴ ζηλεμένη κόρη.» Τὸ δάση, ὅπου στέκεται θουθὸ ἔς τοὺς ἄλλους κλέφταις, ἔς τὸ Λίμπεν ἔβγαλε φωνή, ἔς τὸ Λίμπεν ἀποκρίθη. — «Ἀφέντη Λίμπεν, θόβοδα τρανὲ καὶ ἔακουσμένε, πολλαῖς φοραῖς ἔς τὸν ἴσχιό μου ἔστησες τὸ λημέρι. Πολλαῖς φοραῖς ἔαπλώθηξες ἔς τὰ δροσερά μου χόρτα. Τὸ φλάμπουρδ σου στέλωνες ἴψηλ ἔς τὰ καρροθούνη, κ' εἶχες λεβέντες διαλεχτούς, κ' ἀτός σου παλληκῆρι. Πολλαῖς μαννάδες ἔκαμες νὰ χύσουν μαῦρα δάκρυα, ἔκαμες χήραις κ' ὄρανα, κ' ἐρήμαξες τὴ χώρα. Γιὰ σένα κόσμος ἔκλαψε κ' ἐμένε καταριέται. Ὡς τώρα εἶχες τοῦ βουνοῦ τὴν κορυφὴν γιὰ μάννα, κ' εἶχες γι' ἀγάπην ἀκριθὴ τὴ δροσερὴ θρουσουλά, καὶ τὰ γερᾶκι τοῦ βουνοῦ εἶχες γιὰ σύντροφό σου. εἶχες τὸ χόρτο στρωμά σου καὶ σκέπασμα τὰ φύλλα, κ' ἔπινες κρύσταλλο νερό, τὴ δῖψα σου νὰ κόβῃς, καὶ τὰ πουλάκια τοῦ βουνοῦ σου γλυκοκελαδοῦσαν. Νὰ χαίρεσαι τὴ λεβεντεία μ' ὅλα τὰ παλληκῆρια, μαζί σου χαίρονται βουνά, χαίρονται καὶ τὰ δάση, καὶ τῆς θρουσουλάς τὸ νερὸ σιγανοτραγουδάει. —

(1) Ἐν τῷ κειμένῳ Στίρα πλανίνα (θηλυκ) = τὸ γηραιὸν ὄρος.

Μὰ τώρα μᾶς ἀρίνει γεγιά, ἔς τὸ σπίτι νὰ γυρίσῃς νὰ σὲ παντρέψῃ ἡ μάνα σου καὶ νὰ σὲ στεφανώσῃ με τοῦ παπᾶ τοῦ Νικολῶφ τὴ ζηλεμένη κόρη.»

Τὸ ἐν τῷ ᾄσματι τούτῳ κατισχυὸν εὐγενὲς αἶσθημα τῆς ἀγάπης τῆς φύσεως ἐξασθενίζει εὐτυχῶς τὴν ἐντύπωσιν, ἣν παράγει ἡ αἱματοχαρῆς κομπορρημοσύνη τοῦ Χαϊδοῦτ.

Ἄλλ' ὁ γάμος δὲν εἶναι πάντοτε τὸ ἐπιστέγασμα τοῦ ληστρικοῦ βίου. Ἐνίοτε ὁ Χαϊδοῦτ, ἀνδιέπραξε καὶ ἄλλα πλὴν τῶν συνήθων κηκουρημάτων, ζητεῖ νὰ ἐξαγνίσῃ διὰ τῆς μετανοίας τὸν ἀμαρτωλὸν βίον του. Κτιζει γεφυρας, ἐκκλησίας, μοναστήρια, ἢ γίνεται μοναχός, ὅπως φροντίσῃ περὶ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς του. Οὕτω καὶ ὁ Στογγιάν ἀφιεροῖ ὅσα πλοῦτη συνήθροισεν ἐκ τῆς ληστείας εἰς τὰς μονὰς τοῦ Ἁγίου Ὀρους καὶ γίνεται καὶ αὐτὸς καλόγηρος.

Ἡ κακὴ γ.λῶσσα.

(Dozon ἀριθ. 25)

Ἐρῶντωνσαν τὰ δένδρα, ἀνοῖξαν τὰ κλαδιά καὶ θούρκωσε τῆς μάννας, τῆς δόλιας ἡ καρδιά. 1) Δὲν κάνεισάν ταῖς ἄλλαις ἡ μάνα τοῦ Στογγιάν, μὰ λέει ἔς τὸν ἄγγό της καὶ τὸν παρακαλεῖ. — «Τὸ καλοκαίρι τοῦτο δὲ ἔγῃκες γιὰ κλεψιά. Πραγματευτάδες 2) ἦλθαν ἀπὸ τὸ Κότελ χθές γιὰ σένα μ' ἐρωτοῦσαν καὶ μοῦ λεγαν γιὰ σέ: Κουμπάρα, ποῦ νὰ εἶναι, ποῦ ὄρισκετ' ὁ Στογγιάν, ποῦ εἶναι τὸ παλληκῆρι τὸ πρῶτο τοῦ χωριοῦ, νὰ ῥθῃ κ' αὐτὸς μαζί μας νὰ πάμε γιὰ κλεψιά, νὰ πάμε εἰς τὴ Ῥίλα, εἰς τὸ ἴψηλ βουνό; Τῆς μάννας τοῦ ἀποκρίθη καὶ λέει ὁ Στογγιάν. — «Μητέρα, δὲν σὲ φθάνουν, δὲν σοῦ εἶναι ἀρκετὸ ἐννιά ἀμάτια πλοῦτη καὶ ἄλλο μὲ φλωριά; Γρηὰ μάννα, δὲ θαρήθης νὰ κρύβῃς τὰ κορμιά ἐκείνων τοῦ σκοτώνα, ἂν ἔδωγ γιὰ κλεψιά; νὰ πλένης ματωμένα σκουτιὰ δὲ θαργεστῆς:» Κ' ἡ μάνα τοῦ τοῦ λέει καὶ τὸν παρακαλεῖ. — «Γιὰ ἄκουσε κ' ἐμένα, λεβέντη μου Στογγιάν! Τὸ καλοκαίρι τοῦτο νὰ ἔβῃς γιὰ κλεψιά, κ' ὕστερα ὄντας γυρίσῃς νὰ μὴ ἔανάθῃς πλῆθ.» Τῆς μάννας τοῦ ἀποκρίθη καὶ λέει ὁ Στογγιάν. — «Μάννα, γλυκεριά μου μάννα, τί φρόνιμα ἴμιλες! Ἐβγάλε νὰν τὴ φιλήσω τὴ γλώσσα τὴ χρυσή, ποῦ δίνει τέτοια γνώμη καὶ τέτοια συμβουλή.» Ἐβγαινε τὴ γλώσσα ἔξω ἡ μάνα ἡ κουτή, καὶ ὁ Στογγιάν τὴν κόβει μὲ μὴ δαγκαματιὰ. Φορτώνει ἐννιά μουλάρια φορτώματα φλωριά, τὰ πᾶει ἔς τὸ Ἅγιον Ὄρος, τὰ πᾶει ἔς τὸ Χιλενδάρ, κ' αὐτὸς καλογερεύτη, ν' ἀγιάσῃ τὴν ψυχὴν.

N. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

(1) Τινῶν ἐκ τῶν βουλγαρικῶν ᾄσμάτων οἱ δύο πρῶτοι στίχοι ὁμοιοκαταληκτοῦσιν. — Τὴν ἀνοῖξιν, εἰτε κατὰ τὸ ἐλληνικὸν ᾄσμα, ἀνοῖγει ὁ γὰρος κ' ἡ ἔξω καὶ σκιάνουν τὰ λημέρια, θγαίνουν οἱ κλέφταις ἔς τὰ βουνά διὰ τοῦτο ἡ προσέγγισις τῆς ἀνοῖξεως θλίβει τὰς μητέρας αὐτῶν.

(2) Τεργῶνται, ἔμπεροι, καὶ συνεκδοχικῶς ὁδοιπόροι, διαβάται.

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

Θ'

Ζάκυνθος, τῆ 26ῃ Ἀπριλίου.

Οἱ λεμβούχοι τῆς Ζακύνθου δὲν εἶναι ὀλιγωτερον τολμηροὶ ἢ ἐπιδέξιοι τῶν Μεσολογγιτῶν, ἀλλ' ἡ μέθοδός των διαφέρει κατὰ τοῦτο, ὅτι αἱ πρὸς ἀποβίβασιν τῶν ἐπιβατῶν λέμβοι περιμένουν ἐντὸς τοῦ λιμένος, ἀντ' αὐτῶν δὲ ἔρχονται μικρὰ ἀκάτια εἰς προὔπαντησιν τοῦ ἀτμοπλοίου. Εἴκοσι περίπου τοιαῦτα μᾶς ἐκυρίευσαν ἐξ ἐφόδου, ἱκανὴν ὄραν προτοῦ προσεγγίσωμεν. Ἐκαστον ἀκάτιον περιέχει ἀνά δύο, ἐνίοτε δὲ τρεῖς ναύτας, οἵτινες ριψοκινδυνεύουν τὴν ζωὴν των πρὸς ἐξασφάλισιν ἐπιβατῶν διὰ τὰς ἐντὸς τοῦ λιμένος λέμβους, τῶν ὁποίων οὔτοι ἀποτελοῦν, οὕτως εἶπειν, τὴν προφυλακὴν. Ὁ εἰς τῶν ναυτῶν κρατεῖ τὰς κώπας καὶ μετ' ἀξιοθαυμάστου ἐπιδεξιότητος φέρει τὸ ἀκάτιον παραπλεύρως τοῦ ἀτμοπλοίου, παλκίων κατὰ τῆς ὁρμῆς τοῦ κύματος, τὸ ὅποιον ἀπωθεῖται βιαίως ἐκατέρωθεν, σχιζόμενον ὑπὸ τῆς πρῶρας. Ἄλλ' ὁ κωπηλάτης νικᾷ τὸ κύμα καὶ χωρὶς νὰ προστριβῇ εἰς τὸ φεῦγον σκάφος, πλησιάζει τοσοῦτον, ὥστε ἡ ἀνηρητημένη κλίμαξ τοῦ ἀτμοπλοίου περᾶ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του, — ἐνῶ δὲ περᾶ, ὁ σύντροφός του, ὄρθιος ἐντὸς τοῦ ἀκάτιου, ἀρπάζει διὰ τῶν χειρῶν του τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος καὶ μένει κρεμαζόμενος ἐκεῖθεν. Ἡ λέμβος ἐμεινεν ἤδη ὀπίσω, μακρὰν τοῦ προχωροῦντος ἀτμοκινήτου, ἀλλ' ὁ ἀφοβὸς ἀκροβάτης ἀναρριχάται ἀμέσως ἀπὸ τὴν κλίμακα εἰς τὸ κατὰστρωμα καὶ, ἄνευ χρονοτριβῆς, συνομολογεῖ μετὰ τῶν ἐπιβατῶν συμβόλαια περὶ τῆς ἀποβιβάσεως.

Ἐξ ὅλων τῶν εἰς συνάντησίν μας ἐλθόντων σκαφιδίων οὐδὲ ἐν ἀπέτυχῃ τοῦ σκοποῦ. Ἡ ἐπιθλάσσις δ' ἐκείνη γυμναστικὴ ἀποβαίνει ἐτι μᾶλλον συγκινητικὴ, ὅτε τὸ ἀκάτιον περιέχει τρεῖς ναύτας καὶ, ἀντὶ ἐνός, βλέπετε δύο συγχρόνως ἀνθρώπους κρεμαζόμενους ἀπὸ τὴν κλίμακα. Φοβεῖσαι μὴ αἱ κινήσεις τοῦ ἐνός παρεμποδίσουν τὰς τοῦ ἄλλου, μὴ αἴφνης ἀποσπασθῇ τοῦ στηρίγματος τοῦ ὁ ζῶν ἐκεῖνος βότρυς καὶ πέσῃ ἐντὸς τῆς ἀφριζούσης κάτω θαλάσσης. Εὐτυχῶς, οὐδὲν τοιοῦτον συνέβη, καὶ ἠγκυροβολήσαμεν σφῶι πάντες καὶ ἀκέραιοι.

Ἡ Ζάκυνθος εἶναι πόλις κομψὴ περιέχουσα εἴκοσι περίπου χιλιάδας κατοίκους. Ἐκ πρώτης ὄψεως βλέπει τις ἐκεῖ τὰ σημεῖα τῶν μακρῶν τῆς μετὰ τῆς Βενετίας σχέσεων. Ὁ ρυθμὸς τῶν οἰκοδομῶν, τὸ στενὸν τῶν ὁδῶν, αἱ μικραὶ πλατεῖαι, αἱ πολυάριθμοι ἐκκλησίαι, τὰ πάντα ἐν-

θυμίζουν τὴν Ἰταλίαν. Πικρετήρησα ἐν τούτοις οὐκ ὀλίγας μεταβολὰς ἀφότου τὴν ἐπεσεφθην τελευταῖον, — πρὸ ἱκανῶν ἡδὴ ἐτῶν, δηλαδὴ πρὸ τῆς ἐνώσεως. Τότε τὰ παράθυρα ἦσαν διπτωτά, ἐνίοτε δὲ ἠνοίγοντο αἱ ζελοζῖαι ἐνῶ διέβαινες κάτωθεν, καὶ ἔβλεπες εἰς τὸ παράθυρον χαρίεσσαν κεφαλὴν φέρουσαν Ἰταλικὴν καλύπτραν καὶ ὑπὸ τὴν καλύπτραν τὴν λάμπιν δύο ζωηρῶν ὀφθαλμῶν σήμερον οἱ ζωηροὶ ὀφθαλμοὶ σὲ βλέπουν χωρὶς ποσῶς νὰ κρύπτονται ὀπισθεν κηκλίδων, διότι αἱ ζελοζῖαι κατηργήθησαν. Τότε ἤκουες περὶ σὲ ἰταλικὰ ὅσα καὶ ἑλληνικὰ, τώρα ἡ ἑθνικὴ γλῶσσα ἀνέκτησεν ἐξ ὀλοκλήρου τὰ δικιωμάτα της. Ἐπὸ τὴν ξένην προστασίαν ὀλιγίστη ἐλαμβάνετο φροντίς διὰ τὴν εἰς τὸν Ἴονιον λαὸν διάδοσιν τῶν φώτων, οἱ δὲ νέοι τῶν καλῶν οἰκογενειῶν ἐξεπαιδεύοντο τότε, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐνωσιν τὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια ἐπληθύνθησαν καὶ εἰς τὰς ἐπτὰ νήσους. Τὰ χωρὶς ἔχουν προκαταρκτικὰ σχολεῖα, αἱ δὲ πόλεις καὶ γυμνάσια, ἄτινα προσθέτουν καὶ αὐτὰ τὴν ἀναλογίαν των εἰς τὸν ἐπιμᾶλλον καὶ μᾶλλον αὐξάνοντα ἀριθμὸν τῶν φοιτητῶν τοῦ ἐν Ἀθήνας πανεπιστημίου. Παρεκτός δὲ τῶν σχολείων, ὁ τύπος, τὰ δικαστήρια, ὁ πολιτικὸς βίος, ἡ ὅλη ὑπηρεσία τῆς διοικήσεως ἀποτελοῦν τοσοῦτους μοχλοὺς, χρησιμεύοντας εἰς ἀνύψωσιν τῆς ἑθνικῆς γλώσσης.

Ἡ διάδοσις τῆς παιδείας ὑπῆρξεν ἐν τῶν κυριωτέρων εὐεργετημάτων τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐνώσεως τῶν ἐπτὰ νήσων, ἀλλὰ δὲν εἶναι τὸ μόνον ἐκ τῆς μεταβολῆς προκύψαν ὠφέλημα, οὐδ' ὑφίστανται λόγοι ὅπως μετανοήσωσι διὰ τὴν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος συνένωσιν οἱ Ἴονιοι, μολοντί ὑπῆρχον οἱ προλέγοντες τὴν καταστροφὴν τῶν νήσων ὡς ἄμεσον ἐπακόλουθον τῆς ἀναχωρήσεως τῶν Ἀγγλων. Οἱ φύσει μεμψιμοιροῦντες (τίς δ' Ἑλληὴν δὲν κλίνει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἡ ττον εἰς τοῦτο, ἴσως ἐνδομῶχος φρονῶν ὅτι ἐὰν ἠκούετο αὐτός, τὰ πράγματα θὰ ἐτρέποντο ἐπὶ τὸ βέλτιον;) οἱ φύσει μεμψιμοῖροι δύνανται νὰ εὕρωσι σημεῖα συγκρίσεως μεταξὺ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος πρὸς ἀνάδειξιν τῆς ὑπερηχῆς τοῦ παρελθόντος. Ἀναμφιβόλως ἡ ἀστυνομικὴ ὑπηρεσία ἐξετελεῖτο ἀποτελεσματικώτερον ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν, ἴσως δὲ καὶ τὰ δικαστήρια εἰργάζοντο τότε ταχύτερον καὶ καλλίτερον. Ἀλλ' ἐν συνόλῳ, αἱ Ἴονιοι νῆσοι προώδευσαν ἀφότου προσηρτήθησαν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν βασιλεῖον, ὁ πλοῦτος καὶ ἡ εὐημερία των ἠύξησαν ἕκτοτε, οἱ δὲ κάτοικοι των εὕρισκον εἰς τὴν πλατυνηθεῖσαν πατρίδα στάδιον εὐρύτερον διὰ τὴν ἐργασίαν τῶν χειρῶν των, διὰ τὴν ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν δραστηριότητα, ἐτι δὲ καὶ διὰ τὴν πολιτικὴν φιλοδοξίαν των. Ἐπῆρξε φόβος ὅτι αἱ ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν κατασκευασθεῖ-

σαι ὁδοὶ θὰ ἐξαφανισθῶσι παραμελούμεναι ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν κυβερνήσιν, ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον συνέβη. Ἀπ' ἐναντίας, καὶ ὁδοὶ νέαι καὶ διάφορα ἄλλα δημόσια ἔργα κατεσκευάσθησαν. Παρεκτός δὲ τούτων πάντων, ὑπάρχει καὶ τὸ μέγα κεφάλαιον τῆς ἀποδοθείσης εἰς τὸ ἔθνικόν αἶσθημα ἰκανοποιήσεως. Διότι, ἐπὶ τέλους, ἡ ζωὴ τῶν ἐθνῶν, ὅσῳ καὶ τῶν ἀτόμων, δὲν περιορίζεται εἰς μόναι τὰ ὕλικά. Ὑπάρχει καὶ τὸ αἶσθημα, τὸ ὁποῖον δέον ὅπως δῆποτε νὰ συγκαταριθμηθῇ μετὰ τῶν συστατικῶν τῆς εὐτυχίας. Ἐπειτα δέ, μὴ δὲν εἶναι οὐσιῶδες πλεονέκτημα καὶ ἡ ἐλευθερία ἐξάσκησης τοῦ δικαίου τοῦ παραπονεῖσθαι, εἴτε δικαίως εἴτε μὴ, κατὰ τοῦ ὑπουργείου καὶ τῶν ὀργάνων του, ἐὰν ἀνήκει εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν; Τὸ πρόνοιον τοῦτο δὲ εἶχον οἱ Ἴόνιοι ἐνόσῳ τὴν Κυβερνήσιν ἐξεπροσώπει ἡ ἐρυθρὰ στολή τοῦ Ἀγγλοῦ στρατιώτου.

Ἄλλ' ἄς ἐπκνέλωμεν εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ τὰς σημερινὰς ἐντυπώσεις μου. Ἡ πόλις ἐκαλλωπίσθη οὐσιῶδες ἀφότου τὴν εἶδον. Θεάτρον εὐρύχωρον καὶ εὐπρεπὲς φιλοδομήθη παρὰ τὴν θάλασσαν πλησίον τῆς πλατείας τοῦ ποιητοῦ, ὡς ὠνομάσθη αὕτη εἰς τιμὴν τοῦ Σολομοῦ, οὕτως ἐστήθη ἐκεῖ ἡ προτομή· ἐκτίσθη δὲ καὶ καλὴ προκυμαία καθ' ὅλον τὸ μήκος τοῦ λιμένος, ἀπὸ τὸ θεάτρον μέχρι τῆς ἄλλης ἄκρας, ὅπου τὸ ὑψηλὸν κωδωνοστάσιον καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Διονυσίου.

Ὁ ἅγιος οὗτος εἶναι ὁ προστάτης τῆς Ζακύνθου, ὅπως ὁ ἅγιος Γεράσιμος τῆς Κεφαλληνίας καὶ ὁ ἅγιος Σπυρίδων τῆς Κερκύρας. Εἰς ἐκάστην τῶν νήσων τούτων διατηρεῖται ἐντὸς πολυτίμου θήκης τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου τῆς, ἀπαξ δὲ τοῦ ἔτους τελοῦνται πρὸς τιμὴν του λιτανεῖαι, καθ' ἃς ἐκτίθεται τὸ σῶμα εἰς τὴν προσκύννησιν τῶν κατοίκων καὶ ἀλλάσσονται τότε τὰ ἐνδύματα τοῦ ἁγίου, ἢ καὶ μόναι αἱ ἐμβάδες, αἱ δὲ παλαιαὶ— ἀλλ' ὄχι καὶ φθαρεῖσαι ἐκ τῆς χρήσεως, — διανέμονται εἰς τεμάχια, ὡς ἱερὰ κειμήλια. Εἰς ἐκάστην τῶν νήσων ὀρρίζονται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ προστάτου τῆς, τὸν ἀποκαλοῦν δὲ ἅγιον ἀπλῶς, ἄνευ τῆς προσθήκης τοῦ ὀνόματός του. Οὗτος θεωρεῖται ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν Ἅγιος. Ἄλλως δέ, ἡ λατρεία του δὲν περιορίζεται εἰς μόνην τὴν νῆσον τὴν ὁποῖαν ἰδίᾳ προστατεύει. Αἱ ἄλλαι νῆσοι καὶ ἡ πλησιόχωρος στερεὰ παρέχουν εἰς ἕκαστον τῶν ἁγίων τούτων πρόσθετον ἀριθμὸν προσκυνητῶν, τῶν ὁποίων ἡ εὐλάβεια ἐπαυξάνει τὰς προσόδους τῶν ἐκκλησιῶν των.

Οὕτω ἐπὶ τοῦ Θησέως, ἀφ' οὗ σοῦ ἔγραψα σήμερον, εἶδα μετὰ τῶν ἐπιβατῶν τοῦ καταστρώματος νέον ἀνδρόγονον. Ἡ σύζυγος ἐκράτει εἰς τὴν ἀγκάλην βρέφος φιλάσθενον. Πρὸς ἐναρξίν συνομιλίας ἠρώτησα πῶς ὀνομάζεται. — Δὲν ἔχει ἀκόμη ὄνομα, θὰ βαπτισθῇ εἰς τὴν Ζάκυνθον.

Μεταβαίνου ἐκεῖ διὰ τὸ νὰ τὸ βαπτίσωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ ἔταξαν. Ἀπὸ τούτων συνοδοιπόρους μου μανθάνω ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι σύνθησις. Οἱ γονεῖς τάξουν τὸ τέκνον των εἰς τὸν Ἅγιον, ταξιδεύουσιν, ἔρχονται εἰς Ζάκυνθον χωρὶς νὰ γνωρίζωσι ψυχὴν ἐκεῖ, πορεύονται κατ' εὐθείαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ περιμένουν ἐκεῖ τὸν ἀνάδοχον οἷος δῆποτε δὲ ἡ οἰαδῆποτε εἰσέλθῃ ἐκ τύχης κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, παρακαλεῖται, ἢ καὶ προσφέρεται ἐνίοτε, ὅπως βαπτισθῇ. Καὶ ἰδοὺ ἐγένοντο κουμπάροι χωρὶς νὰ γνωρίζωνται, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ πιθανότης ὅτι θὰ συναντηθῶσι ποτὲ πλέον, καθόσον εὐθύς μετὰ τὴν βάπτισιν ἐπιστρέφουν εἰς τὴν πατρίδα οἱ γονεῖς μετὰ τοῦ μικροῦ χριστιανοῦ, τὸν ὁποῖον ὁ ἅγιος ἔχει ἐφεξῆς τὴν ὑποχρέωσιν νὰ προστατεύῃ.

Ἐχουσι δὲ οἱ εὐλαβεῖς διδόμενα διὰ τὸ πιστεύουσιν ὅτι θὰ εἰσακουσθῶσιν αἱ πρὸς τὸν Ἅγιον εὐχαί των. Πᾶσα νέα ἐκδοσις τοῦ βίου του περιέχει θαύματα νέα προστιθέμενα εἰς ὅσα μακρὰ κερὰ ἄσκησις διακνημονεύει. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι παντοῦ καὶ πάντοτε ὁ αὐτός, φίλε μου! Ἐχὼ ἐνώπιόν μου τὸ συναξάριον τοῦ Ἁγίου τῆς Ζακύνθου. (1) Ὁ ἅγιος Διονύσιος οὗτος δὲν εἶναι ὁ Ἀρεοπαγίτης. Ἦτο ἐξ εὐγενοῦς Ζακύνθιας οἰκογενείας, εἰσέτι ὑπαρχούσης, τῆς τῶν Σιγούρων. Γεννηθεὶς τῷ 1546 ἔλαβε νέος ἐπὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ἀναχωρήσας δ' ἐκ τῆς πατρίδος του πρὸς προσκύννησιν τοῦ Ἁγίου Τάφου, ἐρρίθη ἐπὶ τῶν ἐναντιῶν ἀνέμων εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀττικῆς, ὅπου ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, ἐκτιμῶν τὴς ἀρετὰς του, τὸν ἔπεισε νὰ δεχθῇ τὴν κενὴν τότε ἀρχιεπισκοπὴν Αἰγίνης. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ παρητήθη τοῦ ἀξιώματος καὶ ἐπιστρέψας εἰς Ζάκυνθον ἐκλείσθη εἰς μοναστήριον ἀπομεινωμένον, εἰς τὰ ὀρεινότερα τῆς νήσου μέρη. Ἐκεῖ ἐζῆσεν ἐπὶ ἔτη πολλὰ τιμώμενος ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του, ἀπεβίωσε δὲ ἐν ἔτει 1624. Οἱ Ζακύνθιοι ἔκτοτε ἐθεώρησαν αὐτὸν ὡς Ἅγιον, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸ 1703 τοῖς ἐδόθη ἡ πρὸ τούτου κανονικὴ ἄδεια ἀπὸ τὸ πατριαρχεῖον. Ὡστε ὁ ἅγιος Διονύσιος οὗτος εἶναι εἰς τῶν νεωτέρων ἁγίων τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Αὕτη δὲν ἀρέσκειται εἰς προσθήκας νέας εἰς τὸ Μηνολόγιόν μας, ὥστε εἶναι ὀλίγοι οἱ νεώτεροι ἅγιοί μας. Ὑπάρχουν ὁμως τινὲς ἀπολαύοντες ἰδιόζωντος σεβασμοῦ ἐκεῖ ὅπου διεβίωσαν καὶ ἐτελεύτησαν. Οἱ πλείστοι εἶναι μάρτυρες τῆς πίστεως σφαγέντες ὑπὸ τῶν Τούρκων. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἐὰν τις τῶν νέων λογίων μας ἀνελάμβανε τὴν περισύναξιν τῶν τοιούτων μαρτυρολογίων. Θὰ προσετίθετο οὕτω σελίς, τὰ μάλιστα ἀξιοἀγνώστος, εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν.

(1) Αἱ τέσσαρες ἡματικαὶ ἀκολουθίαι τοῦ ἐν Ἁγίῳ πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου, κτλ. Ἐν Ζακύνθῳ, 1876.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ

Διήγημα.

Συνέχεια ἔδε προηγούμενον φύλλον.

IZ

Ὅπως ἐξηγηθῶσιν ὅσον τὸ δυνατόν τὰ συμβαινόντα χρῆζομεν βραχείας εἰς τὸ παρελθὸν ἀναδρομῆς.

Ἐνθυμοῦνται οἱ ἀναγνώσται ἡμῶν ὅτι ἡ Σεβεμεκ εἶχε γένει ἀφαντος ἐκ τοῦ χαρεμίου τὴν αὐτὴν ἡμέραν, καθ' ἣν εἶχεν ὀρηθῆ ἢ κατὰ τοῦ Μηλιῶν ἐκστρατεία τῶν ἀγάδων τῆς Ἀρτης. Ἡ σύμπτωσις αὕτη εἶχεν ἀφορμὴν τὴν ἐξῆς· ἡ νεῆς διὰ ψυχολογικῆς βίας καταστάσα σύζυγος τοῦ Χαλήλ, κατετρόμαξεν, ὅτε ἡ μήτηρ τῆς ἔσπευτε νὰ τῇ περιγράψῃ τὰς μελλούσας ἐντυπώσεις τοῦ πατρός, ὅτε οὗτος θὰ ἐμάνθανε τὸ μοῖραϊον τοῦτο γεγονός. Ἡ φρίκη, ἡ ἀγανάκτησις, ἡ μανία, ἡ ἀπόγνωσις, ἐμελλον νὰ ἀλλοιώσωσι τὸ πρόσωπόν του Ἦτο ἰκανός νὰ καταστήσῃ εἰς τὸ ἔπακρον τῆς παραφορᾶς, ἠδύνατο νὰ φρυάξῃ, νὰ φρίξῃ, ἠδύνατο νὰ πνίξῃ ἄνθρωπον. Ἡ Βάσω τόσον κατεπόθη ἐκ τῆς τραγικῆς ταύτης εἰκόνας, ὥστε προέτρεψε τὴν μητέρα τῆς νὰ μείνῃ παρ' αὐτῇ, φοβουμένη κίνδυνον δι' αὐτὴν ἐκείνην. Ἄλλ' ἀδύνατον ἦτο τοῦτο, εἶπεν ἡ μήτηρ, τόσον χειρότερα ἂν ἔμενον ἐκεῖ, τότε θὰ ἐφρύαττεν ὁ Κώστας κατὰ δύο ἐνόχων, τότε θὰ εἶχε πλείονας ἀθῶους καθ' ὧν νὰ κατασκευάσῃ τὴν ὀργὴν του, θὰ εἶχε τὰ τέκνα τῆς. Καὶ ταῦτα εἰπούσα ἡ Μελάχωρ, ἐνθυμήθη ὅτι ἦτο καιρὸς ν' ἀπέλθῃ ἤδη, καὶ συνέτεμε κατὰ τινὰς ὥρας τὴν παρὰ τῇ κόρῃ ἐπίσκεψίν τῆς.

Ἡ Βάσω ἔμεινε μόνη, μόνη μετὰ τῶν φοβερῶν εἰκόνων αἵτινες τὴν ἠπέιλον, μόνη μετὰ τῶν φρικωδῶν φασμάτων, ἀτινα τὴν κατεδίωκον. Ἄνελογίσθη ὅτι δὲν εἶχε τοῦ λοιποῦ ἄλλο ἄσυλον ἢ τὸν τάφον, ἄλλον φίλον ἢ τὸν θάνατον. Δὲν ἠδύνατο λοιπὸν νὰ ἐλπίσῃ ὅτι θ' ἀπηλλάσσέτο ποτε τῆς μισητῆς ἐκείνης εἰρκτῆς, τῆς φρικώδους ἐκείνης μετὰ τοῦ Τούρκου συμβιώσεως. Ἐὰν ἀνέκτα τὴν ἐλευθερίαν τῆς, εἰς τί θὰ τῇ ἐχρησίμευεν αὕτη; Νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τοὺς γονεῖς τῆς ἦτο ἀδύνατον, ὁ πατὴρ τῆς ἐμελλε νὰ τὴν φονεύσῃ. Νὰ μείνῃ ἐκεῖ, νὰ μείνῃ εἰς τὸ σεράγι, νὰ μείνῃ εἰς τὸ χαρέμι; Ἄλλὰ τοῦτο ἦτο ἐξ ἀρχῆς φρικώδες, ἠδὲ μετὰ τὰς ἐξηγήσεις τῆς μητρός τῆς κατέστη ἀποτρόπαιον. Ἔως τότε ἐνόμιζεν ὅτι ἔσωζε τοὺς γονεῖς τῆς νυμφευομένη τὸν Τούρκον· τοῦ λοιποῦ ἡ σκληρὰ αὕτη παραμυθία τῆς συνειδήσεως ἐξέλιπε. Τότε ἐν τῇ ἀθημονίᾳ τῆς ἀνεμνήσθη τὸν σῶφρονά καὶ καλὸν ἐκείνον νέον, ὅστις ἦτο ὁ μνηστὴρ τῆς. Ἡ μήτηρ τῆς τῇ εἶπε ὅτι οὗτος εὐρίσκατο πλησίον

Τὸ ξενοδοχεῖον ἐκ τοῦ ὁποῖου γράφω φαίνεται λαμπρὸν ὕστερον ἀπὸ τὰ τοῦ Ἀγρινίου καὶ τοῦ Μεσολογγίου. Ἐνταῦθα δὲν κοιμώμεθα καὶ οἱ τρεῖς ὁμοῦ, ἀλλ' ἕκαστος ἔχει τὸ δωμάτιόν του, ἐντὸς δὲ αὐτοῦ πάντα τὰ παρεπόμενα. Τὸ ἐστιατόριον εἶναι εὐρύχωρον, μετὰ δὲ τὴν μέχρι τοῦδε λιτότητα μ' ἐκθαμβοῖ σχεδὸν ἡ πολυτέλειά του. Εἰς τὴν τράπεζαν συνητήσαμεν ἀρχαίους γνωρίμους, ὑπαλλήλους οὐδαμῶς δυσηρεστημένους διὰ τὸν ἐνταῦθα διορισμὸν των. Μετὰ δὲ τὸ γεῦμα μᾶς ἀνήρπασαν οἱ νέοι φίλοι τοὺς ὁποῖους ἀπεκτήσαμεν κατὰ τὴν περιοδείαν. Διήλθομεν τερπνῶς τὴν ἐσπέραν, χάρις εἰς τὴν φιλοξενίαν διὰ τὴν ὁποῖαν δικαίως φημίζονται οἱ Ζακύνθιοι.

Εἶναι πολὺ ἀργά. Ἡ νεολαία τῆς Ζακύνθου ἐπιστρέφει ἄδουσα εἰς τὰς ἐστίαις τῆς. Φαίνονται τόσῳ εὐθυμοὶ οἱ κάτοικοι ἐνταῦθα! Τοιοῦτος δὲν εἶναι ἐν γένει ὁ χαρακτὴρ τοῦ Ἑλλήνος. Ἐξ ἀπάντων τῶν μεσημβρινῶν λαῶν ἡμεῖς εἴμεθα οἱ ὀλιγώτερον ἐπιρρεπεῖς εἰς ἐκχύσεις φαιδρότητας. Ἰσως ἡ ἐξήγησις τούτου ἔγκειται εἰς τὴν ἱστορίαν ἡμῶν. Ἐπὶ τὸσούτας γενεὰς οἱ Ἕλληνες διεβίωσαν ἐν μέσῳ τῆς θλίψεως, ὥστε ἡ συνήθεια μετετρέπη εἰς δευτέραν φύσιν. Ἄλλ' ἐνταῦθα, εἰς Ζάκυνθον, τὸ χόρτον δὲν ἐξηράνθη ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ Τούρκου. Ὑπέστη καὶ ἡ νῆσος αὕτη τὴν κυριαρχίαν τοῦ ξένου, ἀλλ' ὁ ξένος ἐπέτρεπε τοὐλάχιστον ἐνταῦθα εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν νὰ ζῶσιν ἐν εἰρήνῃ. Ἡ παρουσία του δὲν ἦτο ἀγαπητὴ, ἀλλ' ὁμως δὲν ἐνέσπειρε τὴν φρίκην καὶ τὸν τρόμον. Τώρα δέ, ὅτε ἀνεχώρησαν οἱ ξένοι, ὅτε δὲν τοὺς βλέπουσιν πλέον ὡς δεσπότες τῆς πατρίδος των, οἱ νησιῶται ἐλησμήνησαν ὅτι οἱ Ἴταλοὶ ἢ οἱ Ἀγγλοὶ ὑπῆρξαν κύριοί των, ἢ ἐνθυμοῦνται μόνον τὰ εὐεργετήματα τῆς δεσποτείας των. Ἄλλ' ὅπου ὁ Τούρκος διέβη, ἀφῆκεν ὀπίσω του ὀλέθρου μόνον ἀναμνήσεις. Οἱ Ζακύνθιοι δὲν ἐζῆσαν ὑπὸ τὸν Τούρκον, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ζωηροὶ καὶ φαιδροί, καὶ γελοῦν εὐθύμως καὶ ἄδου. Πόσῳ δὲ ὡραῖα ἄδουσι! Ἦκουσα ἀπόψε ἀρμονικώτατα ᾄσματα ὑπὸ τὰ παράθυρά μου. Δὲν ἔλεγα πρὸ ὀλίγου ὅτι ἐνταῦθα τὰ πάντα ἐνθυμίζουσι τὴν Ἰταλίαν; Αἱ Ἴόνιοι αὗται νῆσοι, ἀποτελοῦσαι παρέκτασιν τῆς Ἑλλάδος πρὸς δυσμὰς, εἶναι ὡς τὰ πρῶτα τόξα γεφύρας ὠρισμένης ν' ἀπολήξῃ εἰς Ἰταλίαν. Διὰ τῶν νήσων τούτων αἱ δύο ἀδελφαὶ χερσόνησοι, ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Ἰταλία τείνουσι πρὸς ἀλλήλας τὰς χεῖρας. Καὶ ὁμως, ὑπὸ τὸ ἐπίχρισμα τοῦ ξενικοῦ πολιτισμοῦ τούτου, ὑπάρχει χώρα ἑλλητικώτερα τοῦ ἄνθους τούτου τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Ζακύνθου ταύτης, εἰς τὴν ὁποῖαν ἡ Ἑλλάς τοσοῦτους ὀφείλει ποιητάς, εἰς τὴν ὁποῖαν ὀφείλει τὸν ψάλτην τῆς ἐλευθερίας τῆς, τὸν Σολομόν, τὸ καύχημα τῆς ἀναγεννωμένης ἑλληνικῆς φιλολογίας;

[Ἐπειτα συνέχεια]

τοῦ Χρήστου Μηλιόνη. Ἡ ἀνάμνησις φέρει τὴν ἀνάμνησιν, καὶ τότε ἡ Βάσω ἐνθυμήθη μετὰ στοργῆς τὸν ἀγαθὸν καὶ ἀνδρείον ἐκείνον καπετάνιον, τὸν *κοινοῦ* τῆς, ὃν εἶχε γνωρίσει ὅτε ἦτο μικρὰ τὴν ἡλικίαν. "ὦ, νὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐξῆ ὑπὸ τὴν προστασίαν του, νὰ ἦτο δυνατόν νὰ καταφύγῃ εἰς μέρος τι, εἰς γωνίαν τινὰ τῆς γῆς, εἰς ἐρημὸν τινα τόπον, ὅπου νὰ ἐκτείνεται ἡ προστασία σκιά τοῦ μεγαλωνύμου ἐκείνου! Καὶ ἡ εἰκὼν αὕτη τοσοῦτον ποθητὴ παρέστη εἰς τοὺς νοερούς ὀφθαλμούς τῆς νεάνιδος, ὥστε παρ' ὀλίγον θὰ ἐπίστευεν εἰς τὸ δυνατόν τῆς πραγματικῆς ἐκτελέσεως. "Ὅπως ἐνόησεν ἡ ἀπόστασις τοῦ ποθουμένου ἀπὸ τοῦ ποθοῦντος παρίσταται τόσον βραχεῖα, ὥστε συνήθως συγγέεται, οὕτως ἐν τῷ δυστυχεῖ βίῳ, ἐν τῇ στυγνῇ πραγματικότητι, πιστεύει ὁ ἐργηγορῶς καὶ ὄνειροπολῶν, ὅτι δι' ἐνὸς ἀλματος δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ποθούμενον.

"Ἄλλ' ὅτε ἡ πρώτη ἐξαψὶς παρήλθεν, ἡ νεᾶνις, περιελθοῦσα εἰς τὴν ψυχρὰν καὶ περιεσκεμμένην κατάστασιν τοῦ δυστυχοῦντος, καὶ μὴ θέλοντος ν' ἀπελπισθῆ, ἤρχισε νὰ σκέπτηται ἐπιμόνως περὶ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ σχεδίου τούτου. Εἶχεν ἤδη προσελκύσει τὴν συμπάθειαν τῆς μαύρης Φατμάς, παρ' ἧς ἐδιδάχθη πολλὰ πράγματα, καὶ ἰκανὰς τουρκικὰς λέξεις. Προσέτι ἔμαθε παρ' αὐτῆς ὅτι οἱ Τούρκοι ἐμελλον νὰ ἐκστρατεύσωσιν ὅσον οὕτω κατὰ τοῦ νονοῦ τῆς, ἔμαθε καὶ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐμελλε νὰ ὀρμηθῆ ἐξ Ἄρτης ἡ ἐκστρατεία. "Ὅσον διὰ τὰ κλειδιά τῶν θυρῶν, τῶν τε ἐνδοθεν καὶ τῶν μεταύλων, ἡ μαύρη, ἣτις ἠγάπα πολὺ τὸ χάσις καὶ ὄπιον, δὲν ἐπολυπραγμόνει, καὶ τὰ ἄφηνεν ὅπου ἤθελε τύχει. Ὑπελείπετο νὰ προμηθευθῆ ἡ Βάσω ἕνα ἱματισμὸν, μίαν πιστόλαν καὶ ἐν γιγαταγάνι τοῦ Χαλλῆ-ἀγᾶ, καὶ τοῦτο δὲν ἦτο πολὺ δύσκολον. Ὁ ἀγᾶς ἄφηνε συνήθως τὰ ἐνδύματά του, τὸ σελᾶχι του καὶ τὰ ὄπλα του εἰς τοὺς γυναικωνίτας. Ἀγνοεῖται ἂν ἐπραττε τοῦτο κατὰ τύχην ἢ ἐπιτηδες πρὸς ἐκφοβισμόν τῶν γυναικῶν. Ἡ Βάσω μαθούσα ὅτι τὴν ἐπαύριον ἐμελλεν ἡ ἐκστρατεία νὰ ἐκκινήσῃ, περιεβλήθη τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ὄπλα τοῦ ἀγᾶ, ἤρπασε τὰς κλειδας τῆς Φατμάς, καὶ ἐγενεῖν ἄφαντος.

Ἡ δύστηνος κόρη ἔτρεμεν ὄλη, πράττουσα ταῦτα. Ἐν τούτοις ὁ σκοπὸς τῆς δὲν ἦτο νὰ μεταβῆ εἰς τὸ λημέρι τοῦ νονοῦ τῆς, πολὺ ἀπέχετο τοῦ νὰ σκεφθῆ τοῦτο. "Ἦθελε μόνον νὰ πορευθῆ μακρὰν τῆς Ἄρτης καὶ πλησίον εἰς τὰ κατατόπια τοῦ κλέφτου. Ἡ καλλίστη δὲ πρὸς τοῦτο εὐκαιρία ἦτο νάναμιχθῆ μετὰ τῶν Τούρκων ὡς εἰς αὐτῶν, καὶ ν' ἀπομακρυνθῆ. Τὸ λυκαυγὲς τῆς πρωίας θαυμασίως ἐβοήθει τοὺς σκοπούς τῆς, οὐδεὶς τὴν ἐγνωρίζεν, οὐδεὶς ἠδύνατο εὐθὺς νὰ ὑποπτεύσῃ τὸ φύλόν τῆς. Ἐντούτοις ἔτρεμε, καὶ ὅτε ὑπερέβη τὸν οὐδὸν τοῦ χαρεμίου καὶ ἐπά-

τησεν εἰς τὸ ἔδαφος τῆς ὁδοῦ, εἶχε μεταμεληθῆ ἤδη. Ἐπεθύμει νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω, ἀλλ' ἐφοβεῖτο μὴ πάθῃ χειρότερα. Ἐὰν τὴν ἐβλεπέ τις ἐκ τῶν ἀντιζήλων τῆς ἐν τῷ χαρεμίῳ, θὰ τὴν κατήγγελλεν εἰς τὸν ἀγᾶν, καὶ πῶς νὰ ἐξηγήσῃ τότε τὸ ἀλλόκοτον διάβημά τῆς; "Ὅλοι ἐμελλον νὰ τὴν ἐκλάβωσιν ὡς παράφρονα, ἢ ὡς ἐνοχον συνωμοτοῦσαν κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ ἐφέντη. Ἐκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ προέβη.

"Ὅτε ὁ στρατὸς ἀπεμακρύνθη ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἡ Βάσω ἀνέπνευσε τὸν ἀέρα τοῦ βουνοῦ, ἀνέλαθε θάρρος. Τὸ στήθος τῆς πρώτην φοράν εἰσέπνεεν ἐλευθέρως, καὶ ἡ καρδία τῆς ἐσκίρτα. Ἄλλὰ μετὰ τὴν ἀνατολήν τοῦ ἡλίου, ὅτε τινὲς τῶν ἀγάδων ἤρχισαν νὰ τὴν κυττάζωσι μετὰ περιεργείας, πάλιν ἐφοβεῖτο. Προσπάθει ν' ἀποκρύπτῃ ὅσον ἠδύνατο τὸ πρόσωπόν τῆς ἀπὸ τῶν ἀδιακρίτων βλεμμάτων, ἔφερε δὲ καὶ τὸ σαρικιον πυκνῶς καὶ ἀδεξίως, περιτετυλιγμένον περὶ τὴν κεφαλὴν. Ἄλλ' ὅτε ἡ συνοδεία ἔφθασεν εἰς τὸν πρῶτον σταθμὸν, καὶ ἀντήχησε τὸ προκηρυχθέν ὑπὸ τοῦ Κλεισοῦρα πρόσταγμα, τίς τῶν πιστῶν μουσουλμάνων ἤθελε νὰ προέλθῃ ὡς διαγγελεύς, κομίζων ἐπιστολήν πρὸς τὸν Χρήστον Μηλιόνην, ἡ Βάσω οὐτ' ἐσκέφθη οὐτ' ἐδίστασεν ἀλλ' ἄμα ἀκούσασα τὴν λιγυφθογον μολπὴν τοῦ κήρυκος (ὅστις κατὰ τὸ Τουρκικὸν ἔθος ἀνέβη ἐπὶ δένδρου καὶ ἐρραψώθησε κατὰ τὸν ἀσιατικὸν τρόπον τὰς λέξεις), ἔσπευσε νὰ προυναιασθῆ πρώτη καὶ μόνη αὐτή.

Ἐκεῖνο ὅπερ τὴν ἐξέπληξεν, ἦτο ἡ αὐθόρμητος πρόσδοσις καὶ δευτέρου ἐθελοντοῦ, καὶ πολλῶ μᾶλλον ἢ παρ' αὐτοῦ διαβεβαίωσις ὅτι ἐγνωρίζεν αὐτήν. Εἰς μάτην ἡ Βάσω ἐβασάνισε τὴν μνήμην τῆς, οὐδαμῶς εἶχεν ἰδεῖ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον. Ἐπειτα οὗτος τῇ ἐφάνη τόσον παράδοξος, τόσον ἀλλόκοτος, ὥστε ἠπόρει καὶ αὐτὴ τί νὰ πιστεύσῃ. Προκρίτωτερον θὰ ἦτο δι' αὐτήν, ἂν καὶ ἦτο δειλὴ ὡς νεαρὰ γυνὴ καὶ ἄπειρος, ν' ἀπήρχετο μόνη εἰς τὴν ἀποστολήν ἐκείνην. Δὲν ἐγίνωσκε τὰς ὁδοὺς, ἀλλ' ὅμως ἤρκει ν' ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς συνοδείας, καὶ ὁ τελευταῖος δεσμὸς διερρήγνυτο. Ἡ ἀμηχανία αὐτῆ, ἡ ἐκ τῆς ἀπειρίας καὶ τῆς δειλίας ἀπορρέουσα, οὐδὲν θὰ ἦτο ἀπέναντι τῆς ἀγαλλιάσεως, ἣν θὰ ἐνεποίει αὐτὴ ἢ ἀπὸ τῶν Τούρκων ἀπομακρυνσίς, ἀλλ' ἡ παρουσίαι τοῦ ἀγνωστοῦ ἐκείνου ἦτο ὡς προέκτασις τῶν συνεχόντων αὐτὴν δεσμῶν. Πᾶς ἄνθρωπος θὰ ἠσθάνετο αὐτόματον ὄρμηθ ἐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ἀπροσδόκητον συνήγορον, ὅστις θὰ προσήρχετο οὕτως ἀρωγὸς καὶ ἐπικούρος τῆς παραβόλου ἐπιχειρήσεως αὐτοῦ. Ἄλλ' εἰς ἣν θέσιν εὐρίσκετο ἡ Βάσω, τὸ πρᾶγμα εἶχεν ἄλλως. Αὐτὴ εἰσῆται μόνον ν' ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τῶν ἐξ ἀνάγκης συνοδοιπόρων τῆς, ἀναλογιζομένη ὅτι τὰ μέλλοντα δὲν ἠδύνατο νὰ εἶνε χειρότερα τῶν

παρελθόντων. Δὲν τὴν ἔμελε τί ἤθελεν ἀπαντήσῃ καθ' ὁδόν, οὐδὲ πῶς ἐμελλε νὰ ὑδοιπορήσῃ εἰς ἀγνωστὸς τοπούς. Ἦρκει ν' ἀπαλλαγθῆ τῆς ἀπεχθοῦς παρουσίας τῶν συνοδοιπόρων τῆς.

Τὰ μετὰ ταῦτα διηγήθημεν ἐν τοῖς ἐμπροσθεν κεφαλαίοις. Ἐν μόνον ὀρεῖλομεν νὰ προσθέσωμεν. Ἀφοῦ ὁ Καμπόσος προέβη εἰς τὴν ἀλλόκοτον ἐκείνην καὶ ἀπίστευτον ἐξομολόγησιν, ἣτις ἠδύνατο ν' ἀνορθώσῃ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς τῆς ἀκροωμένης, ἂν δὲν τοὺς περισφιγγε τὸ σαρικιον, ἀφοῦ ἀπέτυχεν εἰς τὴν ἀπόπειραν τοῦ ν' ἀναγκάσῃ αὐτὴν νὰ τῷ ἀνακοινώσῃ τὰς ἰδίας αὐτῆς γνώμας, τελευταῖον ἡ Βάσω δὲν παρέλιπε ν' ἀπευθύνῃ πρὸς αὐτὸν μίαν ἐρώτησιν, τὴν ἐξῆς.

— Δὲ μοῦ λές, γιατί θέλησες νάρῆς μαζί μου εἰς αὐτὸν τὸ δρόμο;

Ὁ Καμπόσος ἐδίστασε μικρὸν, πρὶν ν' ἀπαντήσῃ. Τέλος εἶπεν:

— Εἶδα ποῦ ἦταν ἀνάγκη. Οἱ ἀγάδες δὲν ἤθελαν νὰ πάνε.

Ἡ ἀπάντησις αὕτη δὲν ἦτο βεβαίως συμπερασματικὴ δι' ἄνθρωπον δυσκόλως πειθόμενον. Ἡ Βάσω ἀπηύθυνε καὶ δευτέραν ἐρώτησιν.

— Καὶ γιατί εἶπες ψέμματα, ὅτι μ' ἐγνωρίζεις; Μὲ εἶχες ξαναἰδεῖ ποτέ;

— Τὸ ἔκαμα διὰ νὰ σὲ γλυτώσω ἀπὸ τὴν μερδεψιά ἐκείνην, εἶπεν ὁ Καμπόσος.

Ἴσως αἱ δύο αὐταὶ ἀπαντήσεις πόρρω ἀπέχον τῆς ἀληθείας. Ἀλλὰ πιθανῶς δὲν εἶχεν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἀκριβῆ συνείδησιν τῶν ἀραμιῶν, αἵτινες ὤθησαν αὐτὸν εἰς τὸ διάβημα. Τὸ κατ' ἐμὲ, νομίζω ὅτι τὸ φύσει βραδύουρικόν καὶ κτοπευτικὸν πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ἦτο τὸ μόνον κινήσαν αὐτὸν αἴτιον ἵνα προσέλθῃ αὐθόρμητος εἰς τὴν παράβολον ἐκείνην ἀποστολήν. Ὁ σκοπὸς του ἦτο ἴσως νὰ κατασκοπεύσῃ τὰς θέσεις καὶ τὰ ταμποῦρια τῶν κλεπτῶν, καὶ νὰ πωλήσῃ εἰς τοὺς Τούρκους μεγαλειότεραν δούλευσιν, ἢ ὅση συνίστατο εἰς τὰ κόμιστρα καὶ εἰς τὴν ἐγγείρισιν τῆς ἐπιστολῆς.

Ἴσως προσέτι θὰ ἐρωτήσωσιν οἱ ἀναγνώσται ἡμῶν, ποίαν ἀφορμὴν εἶχεν ὁ Καμπόσος νὰ διηγηθῆ πρὸς τὸν ἀγνωστον αὐτῷ νέον οὕτω προχείρως τὴν ἱστορίαν του; Πρόσωπον τοιοῦτον ὡς πρώτην ἀρετὴν ἔπραξε νὰ ἔχῃ τὴν ἐχεμυθίαν καὶ τὴν κρυψινοίαν. Τοῦτο εἶνε ἀληθές. Ἄλλ' οὐδὲν συμφέρον εἶχεν ὁ ἄνθρωπος οὗτος ν' ἀποκρύπτῃ ἀπὸ τῶν Τούρκων τὴν ἱστορίαν του· τοῦναντίον εἶχε συμφέρον νὰ καθιστᾷ αὐτὴν φανεράν. Ἡ ἄκρα νεότης καὶ ἡ συμπληθὴς μορφή τοῦ νομιζομένου Τούρκου τῇ ἐνέπνευσεν ἐμπιστοσύνην. Οὐδεμίαν ἀφορμὴν εἶχεν ἀπ' ἀρχῆς νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι τὸ σχῆμα, ὅπερ ἔφερεν ἐκεῖνος, ἦτο πλαστόν. Ἄλλως τόσῳ προθυμότερον ἔκλινεν εἰς τὸ νὰ διηγήται τὴν ἱστορίαν του πρὸς πάντα μου-

σουλμάνον, ὅσῳ ἠσθάνετο εἰδὸς τι ὑπερηφανίως διηγοῦμενος αὐτήν. Μηδεὶς ἀπορήσῃ διὰ τοῦτο. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐσεμνύετο διότι κατώρθωσε δὴ-θεν νὰ λύσῃ πρόβλημα κλυτονότου, τὸ νὰ εἶναι Τούρκος χωρὶς ν' ἀλλαξοπιστήσῃ. Ἐπρεπε δὲ θεοθεῖν περιφρόνησιν πρὸς πολλοὺς ἄλλους βωμικούς τοῦ τότε χρόνου, οἵτινες οὐδὲν κατώρθωσαν ἐξομώσαντες. Πᾶς ἐξωμότης ἔπαυε νὰ εἶνε Χριστιανός, ἀλλὰ δὲν ἐγένετο καὶ Τούρκος, διὰ τὸ φύσει ἀδύνατον τοῦ πράγματος. Οἱ τοιοῦτοι δὲ ἄνθρωποι κατήντων εἰς οἰκτράν καὶ γελοῖαν θέσιν, διότι οὔτε οἱ Χριστιανοὶ τοῦς ἤθελον πλέον ὡς Χριστιανούς οὔτε οἱ Τούρκοι τοὺς ἐδέχοντο ὡς Τούρκους. Ἄλλὰ τοῦτο πάσχουσι καὶ ἄλλοι πολλοί. . .

III'

Ὁ Πευκόρραχος, ὅστις μεθ' ὄλον τὸ δυσκίνητον αὐτοῦ εἶχε κατέλθει ἀπὸ τοῦ βράχου, ἔσπευσε νὰ συλλάβῃ τὸν Καμπόσον, καὶ δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ τὸν ἀφήσῃ. Τὸν περισφιγγε δὲ τόσον πολὺ μὲ τὰς ὀσώδεις χεῖράς του, ὥστε ὁ ἀτυχὴς ἐκεῖνος οὐδ' ἀπεπειράθη νὰ τοῦ διαγκάσῃ τοὺς δακτύλους, ὡς θὰ ἐπραττεν εἰς πᾶσαν ἄλλην περίστασιν, ἂν τὸν περισφιγγον ἀπαιώτεροι χεῖρες. Ὁ Πευκόρραχος καὶ ὁ Γκαβόχηνας, ὁ πιστὸς φίλος αὐτοῦ, ὃν δὲν ἐπαρουσιάσαμεν ἀκόμη εἰς τοὺς ἀναγνώσττας, δὲν διέπρεπον ἐπὶ εὐκίνησιχ μετὰ τῶν συντρόφων των, ἀλλ' ὅσον διὰ τὸ ταμποῦρι ἦσαν βράχοι ἀκλόνητοι, καὶ οὐδὲ μοχλὸς δὲν ἠδύνατο νὰ τοὺς ἐκρίζωσῃ. Μετὰ τῆς αὐτῆς καρτερίας, μεθ' ἧς ὁ Πευκόρραχος ἠδύνατο νὰ φυτευθῆ ἐπὶ κρημνώδους σισοπιᾶς, καὶ νὰ φυλάξῃ ἐκεῖ ταμποῦρι ὡραν τὴν ὡραν, ὑποφέρων τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας καὶ τὸν παγετὸν τῆς νυκτός, μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκάμπτου ἰσχυρογνωμοσύνης, ἂν ἐκράτει ἀπαξ εἰς τὴν χεῖρά του λείαν τινὰ, ἄγραν, λάφυρον, *πλιάσεικο*, ἃς ἦτο τοῦτο ἄνθρωπος ἢ πρᾶγμα, θηρίον ἢ βουνόν, δὲν θὰ ἐπέθετο ποτέ νὰ τὸ ἀφήσῃ, ἀλλ' ἂν τοῦ ἔκοπτες τὴν μίαν χεῖρα, μὲ τὴν ἄλλην θὰ τὸ ἐβάσταζεν, ἂν καὶ τὰς δύο, θὰ τὸ συνελάμβανε μὲ τοὺς ὀδόντας. Τοιαύτην σπανίαν ἀρετὴν ὄλοι οἱ κλέφται δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχωσιν, ἀλλ' εἶχον ἄλλος ἄλλην. Ὁ Πετρίτης, φέρ' εἶπεν, εἶχε *μάτι*, ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ ἀπὸ τεσσάρων μιλίων ἀποστάσεως, ὅχι μόνον ἂν ἦτο Τούρκος ἢ χριστιανός, ἀλλὰ τὴν τρίχωσιν τῆς φλοκάτας, τὸ χροῖμα τοῦ σελαχίου καὶ τὴν σπιλινότητα τοῦ ὀπλισμοῦ. Ὁ Ὀρμιος εἶχε *πόδι*, ἠδύνατο νὰ τρέξῃ ἀπνευστί πενήντα μίλια εἰς ἐπτὰ ὥρας, καὶ τοῦτο χωρὶς ν' ἀναπαυθῆ, χωρὶς νὰ σταματήσῃ, χωρὶς νὰ διψήσῃ. Ὁ Ἐυπητήρης εἶχεν *αὐτί*, ἠδύνατο ν' ἀκούσῃ ἀπὸ ὀκτακοσίων βημάτων θροῦν, πνοήν, ψιθυρον, μορμουρισμὸν, ἀναστεναγμὸν. Ὁ Σαίτας εἶχε *χέρι*, ἠδύνατο νὰ ἐκσπενδονήσῃ εἰς ἀπόστασιν βολῆς κερουφιλίου

βαρύν λίθον, καὶ τὴν χεῖρα δὲν τὴν ἔβλεπε, ἐστροφοδινεῖτο ὡς φτερωτὴ, ὡς τροχὸς νερομύλου, οὐδὲ τὸν λίθον ἔβλεπε, τὸν δούπον τῆς πτώσεως ἤκουε μόνον· τέλος ὁ Τσιτζούρας, ἔλλειψαι ἄλλου ὠφελιμωτέρου προτερήματος, εἶχε τραγοῦδι, ἔκρουε τὴν λύραν μετὰ δεξιότητος, καὶ ἐν ἀπουσίᾳ συγχορευτοῦ, ἐπιάνετο ἀπὸ ἑνα σχοῖνον κ' ἐχόρευεν.

Ἀπὸ τοῦ Πευκόρραχος συνέλαβε καλῶς τὸν ἄνθρωπον του, ἔβαλε μίαν κραυγὴν.

— *Καραοῦλι!*

Ἡ λέξις αὕτη, ἥτις ἐσήμαινεν ὅτι ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν πλοίων μας ἡ κραυγὴ *σακάρτζα βάρδια!* καὶ εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν τὸ ἐπιφώνημα *ἀλλαγή!* ἐμελλε ν' ἀφυπνίσῃ τοὺς κοιμωμένους κλέφτας, ἂν δὲν εἶχον ἐξεγερθῆ οὗτοι ἢ δὴ ἐκ τῆς προλαβούσης ἐκπυρσοκροτήσεως. Ἐξ ἡ ὁκτώ ἐκ τούτων, καταλιπόντες θερμὰς τὰς φλοκάτας των, εἶχον συρρέουσαι ἢ δὴ εἰς τὴν σκηνὴν, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Πευκόρραχος ἐξέπεμπε τὴν κραυγὴν ταύτην.

— Τί εἶναι; τί τρέχει;

Οὐδεὶς ἀπάντησεν εἰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας. Ὁ μὲν ἀγαθὸς Πευκόρραχος οὐδὲ γὰρ ἐνόησε ἐκ τῶν συμβαινόντων, ὁ δὲ Νίκος χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν εἶχε σχίσει τὴν λευκὴν ἀκόμη φουστανέλλαν του καὶ προσεπάθει νὰ περιδέσῃ τὸ τραῦμα τῆς Βάσω.

— Φέρετε φῶς! ἔλεγε· ἀνάψετε δαδί, παιδιὰ!

Οἱ κλέφται δὲ ἦσαν ἀδιάκριτοι, καὶ δὲν ἐπέμενον νὰ μάθωσι τὰ ἀγνοούμενα. Εἰς αὐτῶν ἐξετέλεσε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Νίκου, καὶ ἤναψε διὰ πυρολίθου θραυλλίδα. Ἐρωτίσθη τότε τὸ ὄχρον καὶ ξανθὸν πρόσωπον τῆς νεανίδος, ἥτις τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἶχεν ἀπορρίψει ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὴν κίδαριν, καὶ ἐφάνησαν οἱ βόστρυχοι τῆς κόμης τῆς περὶ τὸν λαιμόν. Ἄλλ' ὁ Νίκος δὲν ἔβλεπε τὸ πρόσωπον, προσεῖχεν εἰς τὴν πληγὴν τοῦ βραχίονος. Εὐτυχῶς δὲν ἦτο θαθεῖα αὕτη.

Τὸ πρόσωπον τὸ ἔβλεπον οἱ κλέφται. Τοὺς ἐφάνη δὲ ὡς ἀκτίς σελήνης κατὰ τὴν ἀσέληνον ἐκείνην νύκτα, ὡς σταγῶν δρόσου εἰς τὴν τραχεῖαν ἐκείνην ἔρημιαν.

Ἀπὸ τοῦ νεαροῦ τούτου προσώπου, τοῦ πλασθέντος διὰ νὰ εἶναι φαιδρὸν, καὶ ὅμως φέροντος ἡδὴ ἴχνη δακρύων περὶ τοὺς ὀφθαλμούς, ἡ προσοχὴ των ἐστράφη πρὸς τὸ ἄλλο ἐκεῖνο σκυθρωπὸν καὶ ἀπαίσιον πρόσωπον, τὸ τοῦ Καμπόσου. Κατ' ἀρχὰς εἰς τῶν κλεφτῶν εὐρὴ πρόχειρον ἐξήγησεν τῆς ἀπορίας του, ἣν καὶ ἀνεκοίνωσε πρὸς ἕνα τῶν συντρόφων.

— Ξέρεις, θὰ τὴν ἐκλεψεν αὐτὸς ὁ Τούρκαλος, κ' αὕτη εἶναι βωμολοχία.

Εἰς τὴν ὑπόνοιαν ταύτην, οἱ κλέφται ἤρχισαν νὰ ρίπτωσιν ἀπειλητικὰ βλέμματα πρὸς τὸν ἀτυχῆ

Καμπόσον καὶ ὁ Ὀρνιος, εἰς τῶν συνδραμόντων κλεφτῶν, ἦτο ἔτοιμος νὰ τὸν κατασπαράξῃ. Ἄλλ' ὁ Πευκόρραχος ἐκραξέ.

— Εὐπνήσετε τὸν καπετάνο, μὴ κάνετε λωλαμάραις. Ἐκεῖνος θ' ἀποφασίσῃ.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν περιέσφιξε τόσον σφοδρῶς τοὺς δύο βραχίονας τοῦ Καμπόσου, ὥστε ὁ δυστυχῆς ἐπόνεσε καὶ ἀφῆκε γογγυσμὸν.

Τὴν γνώμην τοῦ Πευκόρραχου παρεδέχθησαν πάντες ἄνευ ἀντιρρήσεως.

ΙΘ'.

Δι' ὀλίγων ἔσπευσε νὰ ἐξηγήσῃ ἡ Βάσω εἰς τὸν ἐκπληκτὸν Χρῆστον Μηλιόνην τὰ κατὰ τὸν Καμπόσον. Ὁ ἐπιτήδειος οὗτος ἄνθρωπος εἶχε καταγγεῖλει αὐτὸς ἑαυτόν. Ἡ τύχη τῶ εἶχε στήσει τοιαύτην παγίδα, οἷαν οὐδὲ ὁ δεινότατος τῶν θηρευτῶν κατώρθωσέ ποτε νὰ παρασκευάσῃ. Τὰ περὶ τῆς ἰδίας αὐτῆς τύχης ὑπεσχέθη ἡ νέα νὰ διηγηθῇ τὴν ἐπαύριον. Προσεκλήθη ὁ ἡλικιωμένος κλέφτης Γκαβόχηνας, ὁ πιστὸς σύντροφος τοῦ Πευκόρραχου, ὅστις δὲν ἦτο ἀδέξιος χειρουργός, καὶ ἀνεδέχθη νὰ θεραπεύσῃ τὴν πληγὴν τῆς. Ὁ Νίκος δακρύων τοὺς ὀφθαλμούς, ἐζήτηε συγγνώμην καὶ δὲν παρηγορεῖτο διότι αὐτὸς ἦτο ὁ αἰτιὸς τοῦ δυστυχήματος. Ἡ κόρη τὸν ὠκτεῖρε, καὶ δὲν ἔσπευσε νὰ τῶ εἴπῃ ὅτι αὕτη μᾶλλον ἐμελλε νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν συγγνώμην του.

Τὴν ἐπαύριον ἡ Βάσω συνδιελέχθη κατ' ἰδίαν μετὰ τοῦ καπετάνου, καὶ διηγήθη πρὸς αὐτὸν κατὰ πλάτος ὅσα εἶχε νὰ διηγηθῇ. Ὁ κλέφτης τὴν συμβούλευσε νὰ μὴ εἴπῃ τι εἰς τὸν Νίκον, ἐπὶ τοῦ παρόντος, καὶ τῇ ὑπεσχέθη νὰ τὴν πείψῃ εἰς ἀσφαλῆ τόπον. Προσέτι ἀνεδέχθη ὁ Χρῆστος νὰ γείνη ἐγγυητὴς καὶ μεσίτης ὑπὲρ αὐτῆς, ὅπως τύχῃ τῆς πατρικῆς συγγνώμης.

Ἡ νέα ἠσθάνθη βάλσαμον παραμυθίας εἰς τὴν καρδίαν τῆς, ἀπέτεινεν αἰδήμον καὶ σοβαρὸν μειδίαμα πρὸς τὸν Νίκον, καὶ τὴν ἐπομένην νύκτα μετέβη εἰς τὴν πλησιεστέραν ἔπαυλιν, συνοδευομένη ὑπὸ τῶν δύο χωρικῶν, οὓς τῇ εἶχε δώσει ὡς ὀδηγούς ὁ ἀνάδοχός τῆς.

Πρὶν ἀναχωρήσῃ, ἡ Βάσω ἐτόλμησε νὰ ζητήσῃ μίαν μεγάλην χάριν παρὰ τοῦ νοικοῦ τῆς. Μετενόησεν, εἶπε, διότι παρέδωκεν εἰς χεῖράς των, τὸν ἀτυχῆ ἐκεῖνον ἄνθρωπον, ὅστις ὑπῆρξε συνοδοιπόρος τῆς καὶ ὀδηγός τῆς εἰς τὴν πορείαν. Ἄνευ αὐτοῦ, πῶς θὰ εὕρισκε τὸ λημέρι τῶν κλεφτῶν; Δὲν ἤθελε τὸ κακόν του, εἶχε σκοπὸν τὴν τελευταίαν στιγμὴν, εὐθὺς ὡς ἀνεκάλυπτε τὸ λημέρι, νὰ τῶ εἴπῃ νὰ φύγῃ. Ὅτε ἀντήχησεν ἡ ἐκπυρσοκροτήσις, ἠγνόουν ἀμφοτέρωι ὅτι εὕρισκοντο τόσον ἐγγὺς εἰς τὰ ταμπούρια, ὅ δ' αἰφνίδιος ἐκεῖνος πυροβολισμός, ἡ ἐκπληξις, ὁ φόβος καὶ τὸ βόλι, τὸ ὅποιον ἐπληξεν τὸν βραχί-

ονά τῆς, τὴν ἐκκαμαν νὰ παραμιλῇ, καὶ ἐνόμισε τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὅτι εἶχε χρέος νὰ παραδώσῃ τὸν συνοδοιπόρον τῆς. Τεταραγμένη εἰσέτι, διηγήθη τὴν ἱστορίαν του εἰς τὸν νοννὸν τῆς καὶ εἰς τὸν Νίκον, ἀλλ' εὐθὺς μετ' ὀλίγον μετεμελήθη. Ἀκούσας ταῦτα, ὁ Μηλιόνης οὐδὲν βέβαιον τῇ ὑπεσχέθη, ἀλλ' ὅμως εἶπεν ὅτι θὰ φροντίσῃ νὰ τοῦ δώσῃ τοῦ Καμπόσου ὅ,τι τοῦ πρέπει. Ἡ ἀπάντησις αὕτη δὲν καθυσάχασε τὴν νεανίδα.

Ἡ τύχη τοῦ Καμπόσου ἐμελλε ν' ἀγνοῆται διὰ πολὺν καιρὸν, ἐὰν ὁ Ὀρνιος, ὅστις εἶχεν ἰσχυρὰν μνήμην, δὲν διηγείτο ἀκολούθως πρὸς ἕνα τῶν συντρόφων του τὴν περὶ τούτου ἱστορίαν, ἣν καὶ ἡμεῖς μεταγράφομεν ἐνταῦθα πρὸς πληροφορίαν τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν.

Εἰς δύο ἀνθρώπους ἔπεσεν ὁ κλῆρος ν' ἀναδεχθῶσι τὸ βῆρος τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, εἰς τὸν Σαῖτταν καὶ εἰς τὸν Ὀρνιον. Καὶ οὗτος μὲν εὕρισκετο εἰς ἀγνοίαν περὶ τοῦ τί ἐμελλον νὰ τὸν κάμωσιν, ὁ δὲ Σαῖτας, εὐτυχέστερος, εἶχε λάβει ἄμεσον πρόσταγμα παρὰ τοῦ καπετάνου, ὅτι ὠφειλον ν' ἀπαλλοχθῶσι τοῦ φορτίου αὐτοῦ. Ὁ Σαῖτας δὲν ἐφάνη ἐχέμυθος, καὶ ἴσως διὰ νὰ δείξῃ ὅτι εἶχε τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἀρχηγοῦ, τὴν ἐπρόδωσε καθ' ὁδόν, ἐνῶ ἐπορεύοντο, καὶ οὕτως ἦλθεν εἰς θέσιν καὶ ὁ Ὀρνιος, ὥστε νὰ μὴ βαδίζῃ εἰς τὸ σκοτόν. Ὁ καπετάνος εἶχε διατάξει νὰ τὸν *χαλάσωσιν*, αὐτὸν τὸν μακαρίτην. Καὶ δὲν ἦτο εὐκολὸν τὸ πρᾶγμα, ὡς φαίνεται. Ἦτον *εφτάβυχος* αὐτὸς ὁ *καλοκόκκαλος*. Ὁ Ὀρνιος ἐμελλε νὰ τὸν δέσῃ ὀπισθόχωνια ἐπὶ στελέχους ἐλάτης, ἀλλ' ἐνῶ ὁ Ὀρνιος ἠτοίμαζε τὸ σχοινίον, δὲν ἤξευρα πῶς, ἰδοκίμασεν ἐκείνος νὰ τὸ σπρήψῃ. Εὐτυχῶς ὁ Μηλιόνης εἶχε προβλέψῃ, ὡς φαίνεται, τὴν ἐνδεχομένην ταύτην περίπτωσιν, καὶ ἴσως διὰ τοῦτο διώρισε τὸν Ὀρνιον μέλος τῆς ἀποστολῆς ἐκείνης. Ὁ Ὀρνιος εἶχε τὰς καλλιτέρας κνήμας, ὡς εἶνε γνωστὸν, καὶ τὸ *εβαλεν* εὐθὺς εἰς τὰ πόδια. Ἄπλωνα τῇ χεῖρα μου, κ' ἐχανόταν ἀπὸ ἔμπροστά μου. Ὁ Σαῖτας εἶχε μείνει παραπίσω, ἐντρέπομουν νὰ τὸν φωνάζω, γιὰ νὰ μὴ χάσω τὸ *νάμι* μου. Ἐφευγε σὰν ἴσκιος, ἀκόμα ἄλλος δὲν μού παραβγήκε. Νὰ μὴν ἤμουν Ὀρνιος, ἂν δὲν τὸν ἔφτανα. Δυὸ τρεῖς ποδαριαίς, καὶ τὸν ἀδράχων. Σ' ἐτοκάωσα, σ' ἔχω, σ' ἔφαγα. Τὸν *ἀπιθῶνα* ἀπάνω 'ς ἕνα ὄχτο, τὸν ἀρχινῶ σταῖς διπλαργιαῖς. Τὸν τραβάω πίσω, τὸν *παγλαρόνω* στὸν ἔλατο, τὸν σφίγγω, τὸν *ζαμακόνω*, τὸν διπλοσταυρόνω ὠμορφος εἶσαι, κάτσε δῶ νὰ σὲ *καμαρώσω*. Ἐνταῦθα ἔληξε τὸ ἔργον τοῦ Ὀρνιου, ὁ Σαῖτας ὤφειλε νὰ κάμῃ καὶ αὐτὸς τὸ χρέος του. Ὁ Σαῖτας ὤπλισε μὲ ὑπερμεγέθη λίθον τὴν σφενδόνην του, ἔστη εἰς ἀπόστασιν διακοσίων βημάτων ἀπὸ τοῦ δεσμώτου, καὶ ἤρχισε νὰ κά-

μνη γυμνάσια. Τὴν πρώτην φορὰν περιέστρεψε δωδεκάκις τὴν σφενδόνην περὶ τὴν κόμην του μὲ ἀπίστευτον ταχύτητα. Ἀντήχησεν ἡ δόνησις τῆς σφενδόνης, ὁ ἀτυχῆς καταδικὸς ἐκλείσεν αὐτομάτως τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἄλλ' εἶχεν ἄδικον νὰ βιάζηται. Ὁ Σαῖτας δὲν τὸν ἐσκόπευσεν, ἀλλὰ προσεποιήθη ὅτι τοῦ ἐφυγεν ὁ λίθος καὶ τὸν ἔρριψε μακρὰν, ὀπίσω τῆς κεφαλῆς του. Ὁ Καμπόσος ἀνέπνευσεν. Ὁ Ὀρνιος ἔβλεπεν ἀτενῶς. Ὁ Σαῖτας ἐπέβαλε δεύτερον λίθον εἰς τὴν σφενδόνην, καὶ ἤρχισε τὴν αὐτὴν ἄσκησιν. Ἡ περιστροφὴ ὑπῆρξε τὴν φορὰν ταύτην ἀνετωτέρα καὶ βραδυτέρα. Τέλος ὁ λίθος ἐξετοξεύθη, καὶ πεσὼν εἰς τὸ δένδρον, ἐφ' οὗ ἦτο δέσμιος ὁ Καμπόσος, ἐκτύπησεν ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ καταδικίου, δύο ἢ τρεῖς παλάμας ὑπεράνω αὐτῆς. Ὁ λίθος κρούσας ἐκπλαγίον τὸν φλοιὸν τοῦ δένδρου ἀνεκόπη καὶ κατέπεσεν ἐγκασιῶς, ἔψαυσε τὸν ὦμον καὶ τὸν βραχίονα τοῦ καταδικίου, καὶ κατεκυλίσθη εἰς τοὺς πόδας του.

Ὁ Καμπόσος δὲν εἶχε προφέρει οὐδὲ λέξιν, ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην ἀγανακτήσας, ἀνέκραξε.

— Μὴ μὲ βασανίζετε, βρέ παιδιὰ! θὰ μὲ σκοτώστε, σκοτώστε με.

— Τώρα σοῦ δείχνω, ἀπάντησεν ὁ Σαῖτας χωρὶς νὰ συγκινηθῇ.

Ὅσον διὰ τὸν Ὀρνιον, οὗτος ἦτο, φαίνεται, εὐαίσθητος, καὶ ἤρχισε νὰ τὸν οἰκτείρῃ. Ἄλλ' ἡ περιέργειά του, ὅπως ἴδῃ τὸ τέλος τοῦ ἀλλοκότου τούτου πειράματος, καθ' ὃ ὁ Σαῖτας ἐπεθύμει ὡς φαίνεται ν' ἀναπτύξῃ ὅλην τὴν περὶ τὸν χειρισμὸν τῆς σφενδόνης ἐπιτηδειότητά του, ἦτο μεγαλύτερα τοῦ οἴκου ὃν ἠσθάνθη, καὶ δὲν ἰκέτευσεν ὑπὲρ τοῦ καταδικίου. Ὁ Σαῖτας ἔσπευσε νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὴν ἀπειλήν του. Τὴν φορὰν ταύτην ὁ δύστηνος καταδικὸς ἔβλεπε τὸν θάνατον μὲ τοὺς ἰδίους τοῦ ὀφθαλμούς. Εἶδε τὸν Σαῖταν κύπτοντα πρὸς τὴν γῆν, τὸν εἶδεν ἀναζητοῦντα καὶ ἐκλέγοντα τὸν λίθον, τὸν εἶδε θέτοντα τὸν λίθον εἰς τὴν σφενδόνην. Βίτα ἤρχισεν οὗτος νὰ περιστρέφῃ αὐτὴν κατὰ τὸ σῆμα. Ὁ Καμπόσος ἐκλείσεν τοὺς ὀφθαλμούς. Μετὰ μίαν στιγμὴν ὁ λίθος ἐκεῖνος θὰ συνέτριβε τὸ κρανίον του. Τετέλεσται, δὲν ὑπῆρξε πλέον ἔλεος δι' αὐτόν ἐπὶ τῆς γῆς τούτης. Τότε ἤρχισε νὰ ψιθυρίζῃ τὸ *Μηθήσθῃ μοι Κύριε*, καὶ μόλις θὰ εἶχε καιρὸν ἄπαξ νὰ τὸ ἀπαγγείλῃ, τὸ βλήμα ἐξεσφενδονίσθη γοργόν, καὶ ἐλθὼν ἐπληξεν τὸ πρόσωπον τοῦ καταδικίου. Ἄλλ' ὦ θαῦμα! Ὁ φαινόμενος λίθος ἦτο βῶλος γῆς καὶ διεσπάρθη εἰς μικρὰ τεμάχια. Ὁ καταδικὸς ἠσθάνθη τρομαρὸν πόνον εἰς τοὺς γνάθους, ἐτυρλώθη σχεδὸν τοὺς ὀφθαλμούς ἐκ τῆς κόνεως, ἀλλ' ἔμεινε σῶς καὶ ὑγιής. Τότε ὁ Σαῖτας διέταξε τὸν Ὀρνιον νὰ ὑπάγῃ νὰ τὸν λύσῃ.

Ὁ κλέφτης ἐμεινεν ἄπορῶν, καὶ ἐκύτταζεν

ἄφαντος τὸν σύντροφόν του. Οὗτος δ' ἐπανελάβε τὴν διαταγήν.

— Ἀμ' τότε; Γιατί κάμαμε τόσον κόπο; εἶπεν ὁ Ὀρνιός.

— Κάμα 'κείνο πῶ σου λένε, τῷ ἀπήντησεν ὁ Σαίτας αὐστηρῶς.

Ὁ ἀτυχὴς Ὀρνιός ἐσπευσε νὰ ὑπακούσῃ, ἀν καὶ δὲν ἐνόει πλέον τίποτε. Ἐλύσε τὸν Καμπόσον, καὶ προσήγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Σαίταν, ὅστις ἐκάθητο ἀντικρὺ πλήρης σοβαρότητος.

— Νὰ ἰσχυριστῆς τὸν καπετάνο, μωρέ, τῷ εἶπεν οὗτος· τὸ κέρι τὸ δικό μου ἦταν νὰ σὲ χαλάσωμε, μὰ ὁ καπετάνος εἶπε νὰ σὲ φοβερίζωμε μονάχα. Ἄμε καλιὰ σου, καὶ ξέρε το, μωρέ, πῶς νὰ σ' εὐρῶ στήν πλώρη μου δὲν σοῦ τὸ χαρίζω. Τώρα τὸ ἔκαμα γιὰ χατῆρι τοῦ καπετάνου μου.

Ὁ Καμπόσος τὸ ἔβαλεν εἰς τὰ πόδια, καὶ οὐδ' ἐστράφη ὀπίσω νὰ ἴδῃ τί ἐμελλε νὰ συμβῆ. Λέγεται ὅτι τῷ ἔμεινεν ἔκτοτε πάθησις τις διὰ θίου, συνεχῆς βόμβος εἰς τὰ ὠτά του. Ἦτο ἡ ἰαχὴ τῆς περιφύρου σφενδόνης.

(Ἐπεται τὸ τέλος.)

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Ὁ Λουδοβίκος Steub ὑπῆρξεν εἰς τῶν Βαυαρῶν τῶν ἀκολουθησάντων εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν πρῶτον αὐτῆς βασιλέα. Διέτριψε δ' ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦ Μαΐου τοῦ 1834 μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου 1836. Ἐξέδωκε δὲ τῷ 1841 «Εἰκόνας ἐξ Ἑλλάδος» συγγραφήν εἰς δύο τόμους παρὰ τὴν ἀξίαν αὐτῆς ταχέως λησμονηθεῖσαν. Ἐπιτεθειὲς δ' ἐκ νέου τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1884 ἐπὶ τῇ προσκλήσει τοῦ ἐν Κερκύρα φιλέλλητος προξένου τῆς Αὐστρίας βαρόνου A. von Warsberg ἔγραψεν «Ἐπιστολὰς ἐξ Ἀνατολῆς» δημοσιευθείσας ἐν τῇ Γενικῇ Ἐφημερίδι τοῦ Μονάχου. Ἡ παλαιὰ ἐκείνη διτμος συγγραφή καὶ αἱ ἀνωτέρω ἐπιστολαὶ ἠνώθησαν εἰς ἓνα τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον «Εἰκόνας ἐξ Ἑλλάδος» καὶ ἐξεδόθησαν ἐπ' ἐσχάτων ἐν Λειψίᾳ. Δύο δὲ κεφάλαια τοῦ παλαιοῦ ἔργου ἀποτελοῦντα τὸν περὶ Κερκύρας ἐν ἔτει 1836 λόγον, ἀξία ἀναγνώσεως, παρέχουσι εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας κατωτέρω.

Σ. τ. Δ.

Η ΚΕΡΚΥΡΑ ΕΝ ΕΤΕΙ 1836

Ἡ νῆσος Κέρκυρα λέγεται ὅτι ἐν τοῖς παλαιστάτοις χρόνοις, πιθανῶς μᾶλλον ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν θεῶν ἢ ἐν τῇ τῶν μερόπων, ἐκαλεῖτο Δρεπάνη· ἔλαθε δὲ τὴν κλήσιν ταύτην ἐκ δρεπάνου βροθέντος εἰς τοὺς ἀγρούς αὐτῆς κατὰ τὴν πολιὰν ἀρχαιότητα, κατ' ἄλλους δ' ἐκ τοῦ κυρτοῦ καὶ κεκαμμένου αὐτῆς σχήματος. Ἄλλ' ἀν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος δρεπάνον ὑπῆρξεν ἐκεῖνο, ὃ ἐχρήσατο ἡ Δήμητρα ἵνα διδάξῃ τοὺς Τιτᾶνας τὸ θερίζειν ἢ ἄλλον τὸ σκληρὸν ἐκεῖνο δι' οὐ ποτε ὁ Ζεὺς

ἐξάνεστη κατὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς Κρόνου, περὶ τούτου οἱ ἀρχαῖοι ἀφίνουσιν ἡμῖν δυσδιάλυτον ἀμφιβολίαν.

Μετὰ δὲ πολλοὺς αἰῶνας, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου, ἡ νῆσος ἐκαλεῖτο Σχερία, ἔξων δ' ἐν αὐτῇ οἱ ναυσίκλυτοι Φαίαιες, βασιλέα ἔχοντες τὸν ἀγαθὸν Ἀλκίνοον. Ἡ Ὀδύσεια διεφύλαξεν ἡμῖν τοὺς χαριέντας μύθους περὶ τῆς μεγαλογνωμοσύνης καὶ ξενίας αὐτῶν καθόλου καὶ περὶ τοῦ εὐδαίμονος αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ εὐμαρείᾳ βίου.

Πάλιν ἔπειτα παρήλθον αἰῶνες πολλοὶ μέχρι οἱ Κορίνθιοι ἐγκατέστησαν ἐν τῇ νήσῳ. Τότε πλέον ἐλησμονήθη ἡ Σχερία καὶ ἐξέλιπε τῶν Φαϊάκων ἡ ποιητικὴ κλήσις, ἀντικατέστησαν δὲ ταῦτα τὰ ὀνόματα ἡ Κέρκυρα καὶ οἱ Κερκυραῖοι.

Τὶ δὲ συνέβη ἐν τῷ μετέπειτα χρόνῳ, πῶς ἡ Κέρκυρα ἔγινε προϊόντος τοῦ χρόνου ῥωμαϊκῆ, βυζαντικῆ, πῶς μετέλλαξε τοὺς δεσπότης πεσοῦσα εἰς τὰς χεῖρας τῶν Νορμαννῶν, τῶν Ἀνθηγαυῶν, τῶν Βενετῶν καὶ Ρώσων, τῶν Τούρκων καὶ Γάλλων καὶ πῶς τέλος μετὰ παρέλευσιν δύο χιλιετηρίδων ἀπέκτησε πάλιν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς μεγάλης Βρεττανικῆς πλοῆς τινὰ ἐλευθερίαν, ταῦτα πάντα ἐγράφησαν πρὸ μακροῦ ἐν ἄλλοις βιβλίοις, ὥστε δὲν εἶνε χρεῖς νὰ ἐπανεέλθωμεν εἰς ταῦτα ἐνταῦθα. Νῆσός τε καὶ πόλις καλοῦνται νῦν ἀπὸ αἰῶνων Κορροὶ ὡς ἐκ τῶν δικορῶν βράχων οἵτινες ὑπέκρινται τῆς πόλεως.

Ἡ πρωτεύουσα τῆς πολιτείας τῶν ἐπτὰ ἰονίων νήσων κεῖται εἰς τοὺς πόδας δύο ὑψηλῶν, συναφῶν βράχων, ὧν αἱ κορυφαὶ στέφονται ὑπὸ ὄχρωμάτων· ἐκ δὲ τῶν ἀποτόμων αὐτῶν κλιτύων ἀναθάλλουσι θάμνοι παράβολοι. Τάπειλητικά ταῦτα ἐπιτειχίσματα κεῖνται πρὸς ἀνατολὰς ἀπ' αὐτῶν δ' ἐκτείνεται περὶ τὴν πόλιν πλούσιος στέφανος τειχῶν, χαρακωμάτων καὶ προμαχῶνων, διευθυνόμενος πρὸς τὴν γῆν καὶ θάλασσαν καὶ τελευτῶν πρὸς δυσμὰς εἰς τὸ νέον φρούριον. Κεῖται δὲ ἡ πόλις ἐπὶ ἐδάφους ἀνωφεροῦς καὶ εἶνε στενωῶς ὀχυρωμένη οὕτως ὥστε αἱ ὑψηλαὶ αὐτῆς οἰκίαι ὑπέκρινται ἀλλήλων καὶ παρέχουσιν εἰς τὴν μητρόπολιν ὄψιν τινὰ ἀρχαιοπρεπείας, ἐπισημότητος καὶ μεγαλείου.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Κέρκυρα ὑπέστη πολιορκίας παρ' ὄλων τῶν δεσποτῶν, εἰς οὓς ὑπετάγη, καὶ παρ' ὄλων τῶν περικτιόνων, τὸ αἶμα τῶν αὐτοχθόνων περιήλθεν, ὡς εἰκόσ, εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους λίαν μεμιγμένον. Ἄλλως δὲ τρία εἶνε τὰ στοιχεῖα τὰ ἐκ πρώτης ὄψεως διακρινόμενα μεταξύ τῶν σημερινῶν κατοίκων· καὶ δὴ πρῶτον μὲν ἡ ἐλληνικὴ βᾶσις, πολυπληθὴς μὲν, ἀλλὰ πτωχὴ καὶ ἀφανής, πλήν δ' αὐτῆς παχὺ στρώμα βενετικῶν, ἀντιπροσωπευόμενον ὑπὸ τινῶν οἰκῶν παλαιῶν εὐγενῶν, μεταναστευσάντων ἐκ τῶν βενετικῶν τελευτῶν, ὑπὸ τῶν ἰταλικῶν φερόντων ὄνο-

μα ἐμπόρων τῶν ἐπακολουθησάντων αὐτοῖ, καὶ ἐπαυξήθη ἐν ὑπὸ πολλῶν ἐλληνικῶν συγγενολογίων ἀποδεξαμένων σὺν τῷ χρόνῳ γλώσσαν, ἔθιμα καὶ τίτλους τῶν Βενετῶν δυναστῶν. Ἀμφοτέρων δὲ τέλος τῶν γενῶν, Ἑλλήνων τε καὶ ξένων, ὑπέρκειται βαρεῖα ἐν ὁρατῷ μὲν ἀλλ' ἀθίκτῳ ὄψει ἡ ἐπιηλὺς ἀγγλικὴ ἀριστοκρατία. Ὁ ἀπὸ τῆς ἀκτῆς πρὸς τὸ ἄστυ ἀνερχόμενος δύναται νὰ παρακολουθήσῃ καὶ τοπικῶς ταῦτα τὰ στοιχεῖα. Κάτω μὲν ἐν τῷ λιμένι εἶνε ἀκόμη Ἑλλάς, ἐλληνικὴ εἶνε ἡ ἀγοραία γλώσσα καὶ κινήσις, ἐλληνικαὶ αἱ ὕβρεις, αἱ βλασφημίαι, αἱ λοιδορίαι. Οἱ ναυτίλοι καὶ ἄλιεῖς ἔχονται ἀπρὶξ τῆς κερκυραϊκῆς αὐτῶν καταγωγῆς, περὶ ἧς ἀδιαφοροῦσιν οἱ ἐν τῷ ἄστυ κύριοι, μετέχουσι δὲ κοινῆς πίστεως πρὸς τοὺς ἐν τῇ Ἡπείρῳ προσφιλεῖς αὐτῶν ἀδελφοὺς. Κρίμα ὅτι ἡ βράκα καὶ ἡ φέρμελη καὶ τὸ ὑπερήφανον γέσιον δὲν ἐξικιννοῦνται ἕως ἐδῶ. Ἄντι δὲ τῆς εὐπρεποῦς ἐνδυμασίας τῆς Ὑδρας καὶ τοῦ Γαλαξειδίου φέρουσιν οἱ θαλασσοῖοι οὗτοι Ἑλληνες τὸ ἐθνικὸν ἐνδυμα τῶν Ἰταλῶν, ὅπερ, ὡς γνωστὸν, ἐπιδέχεται πολλὰ σχίσματα.

Ἐπειτα ἔρχεται ὁ περιηγητὴς εἰς τὸ ἄστυ, ὅπερ εἶνε μικρὰ ἡπειρωτικὴ Βενετία, ἔχουσα στενοὺς τοὺς δρόμους καὶ πολλὴν τὴν κινήσιν τῶν κτιρίων οὐκ ὀλίγα εἶνε ὀχυρωμένα κατὰ τὸ σχέδιον τῶν παρὰ τὸ Ριάλτον παλαιότερων οἰκῶν, ὑψηρεφῆ καὶ κεκοσμημένα διὰ παραθύρων καμαρωτῶν καὶ ἐξωστῶν γοθικῶν. Ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν φαντάζεσαι ὅτι θὰ προκυρούσης εἰς διώρυγας καὶ γεφύρας, ἐνωτιζόμενος δὲ τῆς ἡμιλίης τῶν διαβατῶν ἀκούεις τὴν βενετικὴν διάλεκτον. Ἐνταῦθα εὐρηγνται καὶ αἱ κατοικίαι τῶν κερκυραίων κομητῶν, μαρκησιῶν καὶ ἵπποτῶν, οἵτινες εἶνε μὲν Ἑλληνες τὸ γένος, ἀλλ' ἐξυμνοῦσιν ἐν κακῇ ἰταλικῇ γλώσσῃ τοὺς ἀποχομένους καλοὺς τῆς Βενετοκρατίας χρόνους καὶ ἀγωνίζονται ν' ἀπομιμηθῶσι τὰ λεπτὰ ἤθη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἀλλὰ πολλοὶ μετέβηλον ἤδη τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι, ἐπειδὴ καθίσταται φανερόν, ὅτι τὸ γε νῦν ἔχον οὐτ' ἐπικερδὴς οὐτ' ἀξιοπρεπὴς εἶνε ἡ μίμησις τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἠθῶν ἐπαρχιακῆς αὐστριακῆς πόλεως. Οὗτοι δ' ἔρχονται ἤδη ζητοῦντες ἄλλα πρότυπα καὶ ἐπιδεικνύοντες τοὺς περὶ ἐλληνικῆς καταγωγῆς τίτλους αὐτῶν. Τὸ ἄστυ λοιπὸν ἔχει ὄψιν ἰταλικήν, ἕως ἐξέλιθης ἀπὸ τῶν πνιγρῶν ὕδων εἰς τὴν εὐάερον πλκτεῖαν, τὴν Σπιανάδαν παρ' ἧς κατοικοῦσιν οἱ Ἀγγλοὶ καὶ ὁ ἀρμοστής ἐν τῷ ὑποφαίῳ αὐτοῦ μεγάρῳ· Ἐν τῇ πλατεῖᾳ ταύτῃ ἐνασμενίζει μάλιστα περιπορευόμενος ὁ μυροῖς κομψευόμενος, ἐνταῦθα ἄγουσιν εἰς περίπατον οἱ ἐρυθρόστομοι τὰς κυρίες των, ἀκούονται δὲ τρυφεροὶ ψίθυροι τῶν ἐπιτετηθευμένων ἀντι τῶν ἐλληνικῶν παρακτιῶν βλασφημιῶν.

Ἡ Σπιανάδα εἶνε εὐρὺ πεδῖον μεταξύ τοῦ ἄστεος καὶ τῆς ἀκροπόλεως, διερρυθμισμένον εἰς

ἐπίχαριν περίπατον κοσμούμενον ὑπὸ συκίων δένδρστοιχιῶν, χαλικοστρώτων διαδρόμων, λειμῶνων καὶ λοχμῶν. Καὶ τὴν μὲν ἡμέραν σχεδὸν μάνοι περιτρέχουσιν αὐτὴν οἱ ὑπερήφανοι ἀντιπρόσωποι τῆς προστασίας, ἀλλὰ δυσμένου τοῦ ἡλίου μεταβαίνουσιν εἰς αὐτὴν καὶ οἱ ἄστοι τῆς Κερκύρας, ἄγοντες τὰς συζύγους αὐτῶν καὶ θυγατέρας εἰς ἀπόλαυσιν τῆς δροσερᾶς ἑσπερίας αὐρας. Οὕτω δὲ κυμαίνεται τὸ πλῆθος διὰ τῶν δένδρστοιχιῶν ἄνω καὶ κάτω, λάλον καὶ πολυτάραχον, ἀλλ' ἄμικτον. Οἱ δὲ Βρεττανοὶ διέρχονται ψυχροὶ καὶ ἀδιάφοροι διὰ τῶν ζωηρῶν σιφῶν τῶν μεσημβρινῶν, ὡς αἱ σαλαμάνδραι διὰ τοῦ πυρός.

Ἡρεμῶς δὲ καὶ σοβαρῶς κατοπτεῖται τὴν ἐν τῇ πλατεῖᾳ ὀχλοβοὴν ὁ κόμης Ματθαῖος Ἰωάννης ὁ Σουλεμβούργιος.

Ἰδρυμένος, εἰ καὶ λίαν ἀπειροκάλως, ἐκ λίθου λευκοῦ ἐπὶ βάσεως κεκοσμημένης διὰ τροπικῶν φέρει στέφανον δάφνης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ κρατεῖ ἐν χερσὶ τὴν βάβδον στρατάρχου. Κατὰ δὲ τὴν ἐπὶ τῆς βάσεως ἐπιγραφὴν ὁ ἀνδρὶας ἰδρῆθη ἐτι ζῶντος τοῦ στρατάρχου ὑπὸ τῆς βενετικῆς πολιτείας πρὸς τιμὴν τῆς συμμετοχῆς αὐτοῦ ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ὑπερασπίσεως τῆς ἐν ἔτει 1716 ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκουμένης Κερκύρας.

Β'

Ἐν τοῖς εὐυποληπτοτάτοις τῶν ἐγγυρίων καταλέγεται ὁ ἱππότης Ἀνδρέας Μουστοζύδης, γεροσυκιτῆς καὶ ιστοριογράφος τῆς Ἰονίου Πολιτείας, εὐφημοτάτου τυγγάνων κλέους παρὰ τοῖς λογίοις τῆς Εὐρώπης καὶ τῷ πεπαιδευμένῳ κοινῷ τῆς Ἰταλίας ὡς ἐκ τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Κερκύρας καὶ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ γραφέντος βίου τοῦ Ἀνακρέοντος. Ἄγει δ' ἡλικίαν μεταξὺ πενήτηκοντα καὶ ἐξήκοντα ἐτῶν, ἔχει ὠχρὰν ἀλλὰ προσητὴ τὴν ὄψιν, τὸ δὲ ἦθος αὐτοῦ εἶνε οὕτως ἐραστὸν καὶ ἐλευστικόν, ὥστε ὁ πρὸς αὐτὸν φοιτῶν οὐχὶ πάντῃ ἀταλαιπύρως πείθεται ὅτι προσομιλεῖ ἐνὶ τῶν πρώτων ἀνδρῶν τῆς πολιτείας.

Δι' ἐπιστολῶν ἄς ἐκόμιζον ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Πατρῶν πρὸς τὸν Μουστοζύδην ἐπέτυχον νὰ τὸν ἐπισκεφθῶ τὸ πρῶτον, ἢ δ' εὐμένεια μεθ' ἧς ὁ εὐγενὴς ἀνὴρ μὲ ὑπεδέχθη μ' ἐνεθάρρυνε νὰ ἐπισκεφθῶ αὐτὸν συχνάκις. Εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ Μουστοζύδης, πειθόμενος εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ κόμητος Καποδίστριας, μετέβη εἰς Ἑλλάδα, ὅτε οὐτὸς ἀνέλαθε τὴν κυβερνήσιν τῆς χώρας, αὐτόθι δὲ ἀνετέθη αὐτῷ ἡ διεύθυνσις τῶν τῆς παιδείας, περὶ ἣν ἡσχολήθη μέχρι τῆς εἰς Κέρκυραν ἐπανόδου του μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ κυβερνήτου. Ὁ Καποδίστριας οὐδέποτε ἔσχε φίλον πιστότερον τοῦ Ἀνδρέου Μουστοζύδου. Ὡς δὲ πρότερόν ποτε ἀνέλαθε τὸ ἔργον τῆς συνδιαλλαγῆς μεταξύ τοῦ ἡσμερῆαι μᾶλλον ἐρεθιζομένου κυβερνήτου καὶ

των ὁσημέραι ἀδιαλλακτοτέρων δυσηρεστημένων, ὡς ἔπειτα, ὅτε το σχίσμα ἐγένετο ἀνήκεστον, προσεπάθει τοῦ μὲν νὰ μαλάξῃ τὸ πνεῦμα, τῶν δὲ νὰ πράξῃ τὸ μῖσος, οὕτω καὶ νῦν σκοπὸν τοῦ γήρατός του θεωρεῖ νὰ παραστήσῃ ὡς κλοθελητὴν καὶ χρηστὸν τὸν φίλον, οὐ τὴν εἰκόνα ἠγάσεν ὁ μαρτυρικός θάνατος, καὶ νὰ ἐξαγνίσῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπὸ τῶν μορφῶν ἃς ἐπεσώρευσαν κατ' αὐτοῦ οἱ σύγχρονοι.

Συνεικονοῦμεν ἀκούων τοῦ ἐπιζῶντος λαλοῦντος περὶ τοῦ ἀποικομένου. Ἡ εἰκὼν τοῦ Κυβερνήτου ἦτο ἀνηρητημένη ἄνωθεν τοῦ σοφῆ, ὁσάκις δὲ ὁ ἱππότης ἀνέφερε τὸ ὄνομα τοῦ κόμητος, ὁσάκις ἐξεφώνει τὸ θλιβερόν του ἐκεῖνο ὁ μακαρίτης ὁ Καποδίστριας, ἀνέβλεπε μετὰ μελαγχολίας πρὸς τὴν εἰκόνα, ὡς εἰ ἤθελε ν' ἀντλήσῃ ἐκ τῆς θέας ταύτης νέον θάρρος πρὸς τὴν ὑπεραπολογίαν, νέαν δύναμιν πρὸς συγγνώμην τῶν ἐχθρῶν τοῦ μάρτυρος. Ἐπειτα δὲ μοι ἐδείκνυε πλείστας ἐπιστολάς τοῦ παλαιοῦ του κυρίου, ἀπάσας γεγραμμένας γαλλιστί, τοῦ Καποδιστρίου οὐδέποτε διδάχθέντος τὸ ἑλληνιστὶ γράφειν ὡς ἐκ τῆς ἐν Ἰταλίας ἀνατροφῆς αὐτοῦ. Ἦσαν δὲ προωρισμέναί αἱ ἐπιστολαὶ αὐταὶ ὅπως ἀποτελέσωσι μέρος συλλογῆς παρασκευαζομένης ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Κυβερνήτου ἧτις ἔμελλε νὰ περιλάβῃ τὴν ἀλληλογραφίαν αὐτοῦ τὴν ἀναφερομένην εἰς τὴν διοίκησιν τῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ συλλογὴ αὕτη, ἧτις προώριστο νὰ διευκρινήσῃ ἅπαντα τὰ τέως ἀμφισβητούμενα σημεῖα τῆς ἱστορίας τοῦ Καποδιστρίου καὶ ἀναμφιλέκτως νὰ καταστήσῃ τοὺς πολλοὺς εὐμενεῖς πρὸς τὴν μνήμην αὐτοῦ, ἐξεδόθη ἤδη οὐ πρὸ μακροῦ χρόνου ἐν Πικρισίαις.

Ἄλλος δὲ τῶν ἐπιφανῶν φιλολόγων τῆς πόλεως εἶνε ὁ Κωνσταντῖνος Ἀσώπιος, καθηγητῆς καὶ ἱππότης, ἀνὴρ εὐρισκόμενος ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας καὶ εὐάρεστος τὴν ὄψιν. Ἐγεννήθη δ' οὗτος ἐν τῇ ἀντιπέραν τῆς Κερκύρας Ἡπειρῶ καὶ δὴ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, τοῖς Ἰωαννίνοις, πόλει ἧτις ἐν τοῖς πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως χρόνοις ἠμιλλήθη, ὡς γνωστόν, ἐν τῷ ἀγῶνι ἐπὶ τῷ ἐκπολιτισμῷ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὰς Κυδωνίας καὶ τὴν Χίον. Περαιτώσας δὲ ὁ Ἀσώπιος τὴν σειρὰν τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι ἐφοίτησεν εἰς γερμανικὰ πανεπιστήμια καὶ ἐμορφώθη ἐν αὐτοῖς ὁ διαπρεπὴς ἑλληνιστής, ὃν σήμερον τιμῶμεν. Ἐν αὐτῷ ἠνώθη ἡ γερμανικὴ καλοκάγαθία μετὰ τῆς ἑλληνικῆς χάριτος εἰς ἐναρμόνιον ὄλον.

Ὁ κύριος καθηγητῆς ὑπῆρξε λίαν φιλόφρων πρὸς με· ἀφιέρωσέ μοι σχεδὸν ὅλας τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεώς του, καλέσας με νὰ διέλθω ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ του ὀλοκλήρους τινὰς ἑσπέρας ἐν μέσῳ ὁμιλίας καὶ καπνίσματος, καὶ συνώδυσέ με σχεδὸν ἅπανταχού ὅπου ἡ εἰσόδος ἦτο προσιτὴ μόνον διὰ τῆς προστασίας ἰσχυροῦ τινος. Ἐν μιᾷ

δὲ μόνον περιστάσει ὤθησε τὴν φιλοφροσύνην αὐτόχρημα πέρα τοῦ δέοντος. Ἠσθάνθηθη δηλαδὴ μεγάλην ἐπιθυμίαν ν' ἀκροασθῶ μαθήματός τινος ἐν τῇ Ἰονίᾳ Ἀκαδημίᾳ καὶ χωρὶς νὰ γνωρίσω τι περὶ τούτου εἰς τὸν φίλον μου, ἐξέλεξα πρὸς τοῦτο ἐν τῶν ἰδίων αὐτοῦ μαθημάτων. Ἡ πρόθεσίς μου ἦτο νὰ κρυθῶ ἐν τινι τῶν τελευταίων θρανίων, ὅπισθεν τῆς εὐρείας βράχως ἐπτανησίου τινός, ἐκεῖθεν δ' ἐν μετριόφρονι ἀφανίζῃ νὰ ἐνωτισθῶ τῆς χρυσῆς διδασκαλίας· ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἀπέβη ἄλλως. Βροχὴ βραγδαία μὲ εἶχε κρατήσῃ καθ' ὁδὸν ὀλίγα τινὰ λεπτά, καίτοι δὲ προσεπάθησα κατόπιον νὰ φθάσω ἐγκαίρως ἐπισπεύδων τὴν πορείαν μου, ἔφθασα εἰς τὸ διδαστήριον τῆς ἀκαδημείας ὀλίγον ἄργά. Ἀφικόμενος δ' εἰς τὴν θύραν τοῦ ἀκροατηρίου, ἐνόησα ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ ἐπικρατούσης βαθείας σιγῆς, ἣν διέκοπτεν εὐχὸς φωνῆ, ὅτι ἡ ἔδρα εἶχεν ἤδη καταληφθῆ. Τοῦτο κατέστησέ με σύννον, ἐπειδὴ δὲν ἐπεθύμουν ὡς ξένος νὰ ἐπιφέρω ἐνόχλησιν διὰ τῆς ὕψιας εἰσόδου μου. Ἐν ᾧ λοιπὸν ἰστάμην παρὰ τῇ θύρᾳ ἀμφιταλαντευόμενος, προσῆλθον καὶ δύο φοιτηταί, καθυστερήσαντες ὡς ἐγώ, ἀλλ' οἵτινες ὡς οἰκεῖοι εἰσῆλθον ἄνευ δισταγμοῦ, παρεκίνησαν δὲ καμὲ νὰ πράξω τὸ αὐτό. Ἠκολούθησα αὐτοῖς, ἀπεπειράθην νὰ διειδύσω ἀπαρατήρητος εἰς τι τῶν θρανίων καὶ ἐπίστευον ὅτι ἤμην ἤδη ἀσφαλῆς, ὅτε ὁ καθηγητῆς ἤρξατο καλῶν με καὶ φωνῶν «ἀκούσατε, ἀκούσατε, φίλτατε, ἔλθετε ἐδῶ, ἐδῶ.» Ἐλάλει δὲ γερμανιστὶ καὶ ἐπειδὴ εἶχον λόγους νὰ πιστεύω ὅτι ἤμην μετὰ τῶν παρόντων ὁ μόνος Γερμανός, δὲν μοι ἐφάνη τολμηρὸν νὰ ἐκλάβω τοὺς λόγους τούτους ὡς ἀπευθυνόμενος πρὸς με. Ἀνέστην λοιπὸν καὶ πάλιν καὶ διελλθὼν ἐννέα ἢ δέκα θρανία φιλομαθῶν ἐπτανησίων, οἵτινες ἅπαντες ἐδράξαντο τῆς παρεχομένης εὐκαιρίας ὅπως παρατηρήσωσι τὸν τοιαύτης ἐξαιρέτου περιποιήσεως τυγχάνοντα ἄγνωστον, ἔφθασα παρὰ τὴν ἔδραν. Τότε ὁ καθηγητῆς μοι ἔτεινε φιλικῶς τὴν χεῖρα, μὲ παρεκάλεσεν εὐγενῶς νὰ κάθησθω παρ αὐτῷ καὶ ἐξηκολούθησεν ἔπειτα τὸ μάθημά του. Ἐχρησάθην στιγμὰς τινὰς ὅπως συνέλθω ἐκ τῆς ἐκπλήξεώς μου, ὅτε δὲ κατὰ μικρὸν ἀνοίξας θαρραλεωτέρους τοὺς ὀφθαλμούς περιέβλεψα, παρέστη πρὸ ἐμοῦ παράδοξον θέαμα. Αἱ πρῶται δηλαδὴ σειραὶ τῶν ἀκροκτῶν ἀπηρτίζοντο κυρίως ἐκ τῶν τροφίμων τῆς ἱερατικῆς σχολῆς, οἵτινες ἐκάλθητο σοβαροὶ καὶ ἀξιοπρεπεῖς, φέροντες μελανὰ βάσα καὶ μικροὺς μέλανας σκούφους ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τρέφοντες μακρὰ, ἐπιμελημένα, βαθύχρωμα γένεια, παρέχοντα εἰς τὰς ἐκφραστικὰς, ἀλλ' ὠχρὰς αὐτῶν ὄψεις παράδοξόν τινα ἀπόχρωσιν μορφῶν τοῦ παρελθόντος. Βλέπων αὐτοὺς ἐφραντάσθην τὰς ὑψηλάς, σκυθρωπὰς εἰκόνας καρδιναλίων, ἐπισκόπων, μητροπόρων πρωθιερέων καὶ εὐπατριδῶν ἡγουμένων, αἵτινες

πληροῦσι τοὺς τοίχους τῶν διαδρόμων ἐν ταῖς παλαιαῖς ἡμῶν μητροπόλεσι καὶ τοῖς κοινοβίοις καθορώσας μὲ ἔλεων, αὐστηρὸν ἢ ἀπειλητικὸν βλέμμα καὶ αἵτινες φαίνονται πολλακίς ἐτάζουσαι ἀλλοκῶτως τὸν πολυπράγμονα παῖδα. Οὕτω δὴ στιγμὰς τινὰς ἐνόμιζον ὅτι δὲν ἐκαθήμην ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ τοῦ καθηγητοῦ Ἀσωπίου ἐν Κερκύρᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ συνόδῳ τῶν ἐν Βασιλεῖᾳ ἢ Κωνσταντίᾳ συνηγμένων πατέρων. Τὴν θέαν τῶν φασματωδῶν ἐκείνων προσώπων, ἃς μέχρις αὐτοῦ τοῦ πέρατος τοῦ ἀκροάματος δὲν ἠδυνήθην ἐντελῶς νὰ συνειδέσω, διέκοπτεν ὁ πολυσέβαστος διδάσκαλος ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν προσφώνων με γερμανιστὶ διὰ συντόμων προσαγορεύσεων, αἵτινες κύριον μὲν εἶχον σκοπὸν νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς βραχεία ὑπομνήματα τῆς γινομένης διδασκαλίας, ἀλλ' οὐχ ἦττον ἠδύναντο νὰ ἔχωσι καὶ ἄλλο τι μὴ ἐζητημένον ἀποτέλεσμα, τὸ νὰ πείσωσι δὴλα δὴ ἀληθῶς τοὺς ἀκροαμένους, ὅτι οὐδαμῶς εἶνε ἀδύνατον εἰς τὸν Ἕλληνα νὰ ὑπερникήσῃ τὰς διαβοήτους δυσχερείας τῆς γερμανικῆς γλώσσης καὶ δὴ νὰ λαλῇ ταύτην εὐχερῶς καὶ ἀπταιστως. Μετὰ δὲ τὸ πέρας τοῦ μαθήματος, ὅπερ κύριον θέμα εἶχε τὰς λεπτότητας τῆς ἑλληνικῆς συντάξεως, ἤγαγέ με ὁ Ἀσώπιος εἰς τὴν ἀκαδημαϊκὴν βιβλιοθήκην. Αὕτη ἐγκαθιδρυμένη ἐν ὠραίῳ κτιρίῳ ἐφημίζετο ἄλλοτε ποτε ἐπὶ τῷ ἐκλεκτῷ αὐτῆς πλούτῳ καθ' ὃν χρόνον ὁ λόρδος Γκίλφορντ, ὁ ἰδρυτῆς τῆς Ἀκαδημείας, εἶχε συνηνωμένην μετ' αὐτῆς τὴν ἰδίαν του βιβλιοθήκην· ἀλλὰ τανῦν ὅτε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ εὐγενοῦς ἰδρυτοῦ τὸ τμήμα τοῦτο τῆς βιβλιοθήκης ἐπεστράφη εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ, ἀπέμεινε πλέον ἑλληπεστάτη ἐκθεσις χρησίμων τε καὶ ἀχρήστων συγγραμμάτων ἐξ ἀπασῶν τῶν ἐπιστημῶν. Μετὰ δὲ τὴν συνήθη ἐπίδειξιν καὶ τὸν θαυμασμόν τῶν πολυτίμων ἐκδόσεων, τῶν κειμηλίων τῆς βιβλιοθήκης, ἀπεχωρήσαμεν τοῦ σεσυλημένου τούτου ἱεροῦ, ὅπως ἐπισκεφθῶμεν τὴν ἱερατικὴν σχολήν.

Εἰσῆλθον δ' εἰς εὐρείαν αἴθουσαν, ἐν ἣ ἐπαυεῖτομεν ἅπαντα; τοὺς καρδιναλίους, τοὺς ἐπισκόπους, τοὺς μητροπόρους πρωθιερεῖς καὶ εὐπατριδας ἡγουμένους, οἵτινες ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ εἶχον ἀνακαλέσει εἰς τὸν νοῦν μου μεσαιωνικὰς ἀναμνήσεις· ἀλλ' ἡ ἐξαπάτη διελύθη ἄμα τῇ εἰσόδῳ, ἐπειδὴ εὐρέθημεν ἐν ὅλῃ τῇ γλίτρω ἀπλότῃ ἐκπαιδευτηρίῳ, ἐν ὅλῃ τῇ ἐνδείξῃ μοναστικοῦ κοινοβίου. Οἱ μὲν ἀνεγίνωσκον, οἱ δ' ἔγραφον, ἄλλοι ἀπεστήθιζον ἢ ἠσκούντο εἰς προβλήματα μαθηματικὰ· ὡς δὲ περιηρόμεθα, χωρὶς ν' ἀναμείνωσι τὸν ἡμέτερον χαιρετισμόν, ἠγείροντο ἐκάστοτε εὐλαβῶς οἱ ἀξιότιμοι νεανία ὁ μὲν μετὰ τὸν δέ, ἐπιδεικνύοντες δι' ὑποκλίσεως πλήρους σεβασμοῦ τὴν πρὸς τὸν διαπρεπῆ αὐτῶν διδάσκαλον τιμὴν. Ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ παρασκευάζονται εἰς τὸν προορισμὸν αὐτῶν τεσσαράκοντα δύο τροφίμοι ἐν

δύο αἰθούσαις. Ἄπασα αὐτῶν ἡ σκευὴ ἀποτελεῖται ἐκ γραφείου, ἐφ' οὗ κείνται πολλὰ ἢ ὀλίγα βιβλία, καὶ ἐξ ἀπλῆς κλίνης παρακειμένης. Μεγάλως ἐχάρην ἐπὶ τῇ παρατηρούμενῃ καθαρῶτητι καὶ τάξει ἐν ᾧ περιηρόμεθα τὸν χώρον τοῦτον δὲν ἠδυνάμην ν' ἀπαλλαγῶ τῆς σκέψεως ὅπως ὠραῖον θὰ ἦτο νὰ εἶχε καὶ ἡ Ἑλλάς τοιοῦτον καθ' ἄδρυμα!

(Ἐπεται τὸ τέλος.)

**Λ.

Ἡ ΣΠΑΘΗ ΤΟΥ ΛΟΡΔΟΥ ΒΥΡΩΝΟΣ

Πολύτιμον κειμήλιον, συνδεόμενον μὲ τὰς ὠραιότερας καὶ συγκινητικωτέρας ἀναμνήσεις τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος τῶν πατέρων μας, ἡ σπάθη ἣν ἔφερον ὅτε ὁ Βύρων ἦλθε νὰ χύσῃ τὸ αἷμά του ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, πρόκειται νὰ κοσμηθῇ τὸ Μουσεῖον τῆς Ἐθνολογικῆς καὶ Ἱστορικῆς Ἑταιρίας, χάρις εἰς τὸν ὑπουργὸν τῆς δικαιοσύνης καὶ παιδείας κ. Κοντογοῦρην.

Θνήσκων ὁ Βύρων ἐκκληροδότησε τὴν σπάθην του εἰς τὸν δόκτορα Πέτρον Στεφανίτζην, στενὸν φίλον του, ὅστις ταύτην φέρων διέσχισε τὰς τουρκικὰς στρατιάς κατὰ τὴν περιώνυμον ἐξοδὸν μετὰ τῆς εὐαρίθμου φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου. Βραδύτερον τὴν σπάθην ταύτην μετ' ἄλλων κειμηλίων τοῦ ἀγῶνος ὁ αἰδίδιμος Στεφανίτζης διέθετο ὑπὲρ τῆς Ριζαρείου σχολῆς, τὸ διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς ὁποίας ἀπέστειλε ταύτην τῷ κ. Ὑπουργῷ τῆς Παιδείας μὲ τὴν παράκλησιν νὰ τὴν διαθέσῃ ὅπως κάλλιον ἦθελεν οὕτως κρίνει.

Ἡ σπάθη εἶναι καλλιτεχνικωτάτη, ὁ κολεός, ἐκ μαροκινῶν δερμάτων, φέρει δύο δακτυλίους πλατεῖς ἐξ ὀρειχάλκου, δι' ἀραβουργημάτων κεκοσμημένους. Ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου εἰσὶ κεχαραγμέναί αἱ ἐξῆς λέξεις: «Δωρεὰ παρὰ τοῦ μακαρίτου λόρδ Μπυρόν εἰς τὸν δόκτορα Π. Α. Στεφανίτζην. 1824. Μαρτίου 10. Μεσολόγγι».

Ἐπὶ δὲ τοῦ κατωτέρου αἱ ἐξῆς ἐπίσης λέξεις: «Ὁ ἄνωθεν ἐξῆλθε ξιφῆρης 10 Ἀπριλίου 26».

Ἡ λαβὴ εἶνε ἄριστα ἐπεξεργασμένη, ἡ δὲ λεπίς ἐκ γάλυθος, λίαν ὀξεῖα καὶ αἰχμηρά.

Τὴν σπάθην ταύτην ὁ κ. ὑπουργός, εἰς οὗ τὸν ζῆλον ὀφείλεται ὁμολογουμένως ἡ ἀνεύρεσις τοῦ κειμηλίου τούτου, ἀνήκοντος οὐχὶ εἰς τὴν Ριζαρείου Σχολήν, ἀλλ' εἰς τὸ ἔθνος ὀλοκλήρον, θέλει καταθέσει εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας, ὅπου πᾶς Ἕλληνα νὰ δύναται νὰ τὴν θαυμάσῃ.

ΛΙ ΟΦΡΥΣ

ὡς διαγνωστικῶν μέσων τοῦ χαρακτῆρος.

Ἐκ τῆς Συγκριτικῆς γναιογνομίας, ἔργου πρό τινος ἐκδοθέντος, ἐρανιζόμεθα τὰ ἐπόμενα περὶ τῶν ὄφρῶν, ὡς μέσου διαγνώσεως τοῦ ἀνθρώπινου χαρακτῆρος.

Ἡ κυρτότης καὶ εὐρύτης τῆς γραμμῆς τῶν ὄφρῶν εἶνε ἀσφαλὲς σημεῖον τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς σταθερότητος τοῦ χαρακτῆρος.

Ἡ λεπτότης αὐτῶν, ὅταν ἀπολήγῃσιν εἰς ὀξύ, δεικνύει ὀξύτητα πνεύματος.

Πυκναὶ καὶ ἄδραι ὄφρῶς, ὀριζόντιοι, ἐκφράζουσι ἰσχὺν, ἡρεμίαν, ὑπομονήν.

Ἄν ἡ πυκνότης αὐτῶν εἶνε ὑπερβολικὴ καὶ τὸ τρίγωνον ἄνισον καὶ ὀρθόν, εἶνε σημεῖον βαρείας διανοίας καὶ κλίσεως πρὸς τὰς ἀπολαύσεις.

Ὄφρῶς ὑψωμένοι πρὸς τοὺς κροτάφους μαρτυροῦσιν εὐφυΐαν, τεταπεινωμένοι πρὸς τοὺς κροτάφους, ἀσθένειαν χαρακτῆρος καὶ νοημοσύνης.

Αἱ ὡς γαλλικὴ περισπωμένη ὄφρῶς, ὁηλαδὴ προσεγγίζουσι καὶ ὑψοῦνται ὑπὲρ τὴν ρίνα σημαίνουσι ὑπεροψίαν, ἀλαζονείαν.

Βραχεῖαι ὄφρῶς, μεμονωμένον ἄθροισμα τριχῶν ὑπὲρ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποτελοῦσαι καὶ ὑψηλὰ εὐρισκόμεναι ὁηλοῦσιν εὐθυμίαν, ἐλαφρότητα χαρακτῆρος καὶ πνεύματος.

Τέλος αἱ ὡς τόξον κύκλου λίαν εὐρέος καὶ στρογγύλου ὄφρῶς δίδουσι εἰς τὸ πρόσωπον ἠθὸς τι ἐκπληξέως καὶ ἀφελείας, ὅπερ δὲν εἶνε χαρακτηριστικὸν τῆς νοημοσύνης.

K*.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Οἱ τηλεγραφικοὶ ὑπάλληλοι ἐν Ἀμερικῇ διακρούονται εἰς 5 τάξεις, ἀναλόγως τῆς ἐργασίας ἣν ἐκτελοῦσιν. Οἱ ἰκανώτατοι αὐτῶν εἶνε τεταγμένοι εἰς διαδίδασιν τῶν τηλεγραφημάτων διὰ τὰς ἐφημερίδας, καὶ ἔχουσι μισθὸν 500—750 φράγκων κατὰ μῆνα. Οἱ ὀρισμένοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν καλωδίων λαμβάνουσι 450—650 φράγκα· οἱ διαδιβάλλοντες τὰ τηλεγραφήματα τοῦ χρηματιστηρίου πληθύνονται 400—650 φρ. κατὰ μῆνα· εἰ δὲ λοιποὶ ἔχουσι μηνιαῖον μισθὸν 200—450 φράγκων.

Οἱ ἄριστοι τηλεγραφικοὶ ὑπάλληλοι δὲν δύνανται νὰ παραλάβωσι διαδιβαζόμενας πλειότερας τῶν 45—48 λέξεων καθ' ἕκαστον λεπτὸν τῆς ὥρας. Θὰ ἠδύνατο ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ νὰ ἀνγνώσῃσιν καὶ πλειότερας λέξεις διαδιβαζόμενας αὐτοῖς, ἀλλ' ἀδύνατον τοῖς εἶνε νὰ τὰς καταγράψωσιν. Ἐν τῇ ἀποστολῇ τῶν τηλεγραφημάτων ὑπῆρξε δυνατόν νὰ διαδιβασθῶσι 51 λέξεις κατὰ πᾶν λεπτὸν τῆς ὥρας ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἠνγκάσθησαν νὰ προστρέξωσιν εἰς τὴν στενογραφίαν.

Πρὸ τινος ἔπεσον ἐρυθρὰ χάλαζα ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐκ τούτου δὲ ἀφορμὴν λαβὼν ὁ καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀδησσοῦ Schwedoff ἀναφέρει ὅτι καὶ ἄλλοτε συνέβη τὸ τοιοῦτο. «Παρατηρήθη, λέγει, ἀνάλογον φαινόμενον τῷ 1880, 14 Ἰουνίου, ἐν Ῥωσίᾳ. Οἱ κόκκοι τῆς χαλάζης ταύτης παρείχον ἐνδιαφέρον ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις. Τὸ σχῆμα αὐτῶν ἠδύνατο ν' ἀναχθῇ εἰς τρεῖς τύπους, παραλληλεπίπεδον, κυλινδρικόν καὶ σφαιροειδὲς λίαν πεπλατυσμένον καὶ ἔχον κοιλότητα εἰς τὸ ἄκρον μικροῦ ἄξονος. Τινὲς τῶν κόκκων τούτων ἦσαν κοκκινωποὶ, οἱ δὲ ὑποκόκκοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ γαίιοι ἢ λευκοί.

Τὸ ἀγγλικὸν περιοδικὸν «The Entomologist» ἀποδίδει τὴν ὀσημέριαν αὐξοῦσαν στάνιν τῶν ἐντόμων καὶ ἰδίως τῶν λεπιδόπτερον, εἰς τὴν παρεχομένην τοῖς πτηνοῖς προστασίαν. Τὰ μικρὰ πτηνά, ὡς οἱ σπῖνοι, αἱ ὑπολαίδες, οἱ μελισσοφάγοι πολυαριθμότερα γενόμενα καταστρέφουσι ἀναριθμητὰ ἔντομα. Ἐντομολόγος τις ἀναφέρει ὅτι ζεύγος μελισσοφάγων ἀπὸ τῆς τρίτης καὶ ἡμισείας ὥρας τῆς πρωΐας μέχρι τῆς ὀγδόης καὶ ἡμιτείας τῆς ἑσπέρας, ἡμέραν τινὰ τοῦ Ἰουλίου, ἐκόμισαν ἐβδομηκονταπεντάκις τροφήν εἰς τὰ νεοσσά των. Μῖνον διὰ καμπῶν ἔτρεφον αὐτὰ καὶ ὅτε μὲν ἔφερον μίαν μεγάλην κάμπην, ὅτε δὲ δύο ἢ τρεῖς μικράς. Ἐτερος ἐντομολόγος ἐν τῷ ῥήματι κίρκου τινὸς εὗρε δώδεκα νυκτοβίους ψυχὰς ἃς εἶχε φονεύσει χάριν τῶν τέκνων του. Ἄς ὑπολογίσῃ τις πλῆθον πόσας ἐθινὰς ψυχὰς καταστρέφει τὸ πτηνὸν τοῦτο, ὅπερ ἐξέρχεται πρὸς θήραν πρὸ τῆς ἀνατολῆς καὶ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ὁ ἐντομολόγος οὗτος παρατήρησε προσέτι τροχιλοὺς μετὰ μελισσοφάγων ἐρευνῶντας ἐπὶ φραγῆς ἐν χειμῶνι πρὸς εὐρεσιν ἐντόμων. Οὐδεὶς κλάδος, οὐδὲν κλωνίον διέφυγε τὴν ἀναζητήσιν αὐτῶν. Ὅταν ὁ χειμῶν δὲν εἶνε θριμύς, ὡς συνέβη κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη, τὰ πτηνά δὲν ἀποθνήσκουσι ἐκ τοῦ ψύχους· ἀλλ' ἀποθνήσκουσι τὰ ἔντομα θύματα τοῦ πτερωτοῦ γένους.

Ἐντὸς ὀλίγου ἐνεργηθήσεται ἐν Μονάχῳ ἀπογραφή τῶν κατοίκων τῆς πόλεως. Κατὰ τὴν ἀπογραφήν δὲ ταύτην θὰ καταγραφῶσιν οὐ μόνον ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων καὶ τῶν οἰκιῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγεθος αὐτῶν καὶ ἡ χωρητικότης καὶ τὰ ἐνοίκια, πρὸς δὲ τούτοις θὰ ἐρευνηθῇ ἂν αἱ οἰκίαι μένουσιν ἐνοικιασμένοι καθ' ὅλον τὸ ἔτος καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον μένουσιν ἀνοικίαστοι. Αἱ στατιστικαὶ αὗται πληροφορίες θέλουσιν εἶναι λίαν ἐνδιαφέρουσαι καὶ περίεργοι, ἰδίως δὲ αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὰ τῆς μετοικίσεως τῶν κατοίκων, καθόσον εἶνε γνωστὸν ὅτι ἐν Μονάχῳ γίνονται ἑτησίως περὶ τὰς 200,000 μετακομίσεις, οὕτως ὥστε κατὰ τὴν μέχρι τοῦδε στατιστικὴν πληροφορίαν εἰς ἕκαστον ἄτομον τοῦ Μονάχου ἀντιστοιχεῖ καὶ μία μετοίκησις κατ' ἔτος.

Ἀπὸ τοῦ νέου ἔτους τυπωθήσονται ἐν Ρωσίᾳ νέα χαρτονομίσματα, ἄτινα, ὅπως μὴ φθειρῶνται εὐκόλως, θὰ συνίστανται ἐκ διπλῶν φύλλων χάρτου, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων θὰ συγκολληθῇ μετὰξινον ὑφασμα.